

Livsfortællinger fra tidligere indsatte

- En kvalitativ undersøgelse om vejen til kriminalitet og oplevelsen af NADA

Gruppe 02: Jensine Espersen Leth og Line Godsk

Kandidatuddannelsen i Kriminologi, 4. Semester 2021

Aalborg Universitet

Vejleder: Jeppe Fuglsang Larsen

Antal ord: 29.974

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	5
Indledning	6
Problemfelt	7
<i>Veje ind og ud af kriminalitet.....</i>	<i>7</i>
<i>Kognitive adfærdsprogrammer.....</i>	<i>8</i>
<i>Exitprogrammer i Danmark.....</i>	<i>10</i>
<i>Afgræsning.....</i>	<i>13</i>
Teori.....	14
<i>A General Theory of Crime</i>	<i>14</i>
<i>A General Strain Theory.....</i>	<i>17</i>
Metode	21
<i>Kvalitativ Metode.....</i>	<i>21</i>
<i>Forskningsdesign.....</i>	<i>22</i>
<i>Den adaptive tilgang.....</i>	<i>24</i>
<i>Adgang til feltet.....</i>	<i>25</i>
<i>Narrative interviews</i>	<i>26</i>
<i>Problematikker med retroperspektiv.....</i>	<i>26</i>
<i>Rekruttering af informanter</i>	<i>27</i>
<i>Præsentation af informanter</i>	<i>28</i>
<i>De tidligere indsatte:</i>	<i>28</i>
<i>De ansatte:.....</i>	<i>28</i>
<i>Interviewguide og operationalisering.....</i>	<i>29</i>
<i>Interviewets forløb</i>	<i>31</i>
<i>Etiske overvejelser</i>	<i>32</i>
<i>Kodning og Analysestrategi.....</i>	<i>34</i>
Analyse.....	35
<i>HAKAN</i>	<i>36</i>
<i>ALI</i>	<i>41</i>
<i>FRANK OG HENRIK.....</i>	<i>47</i>
<i>CAMILLA.....</i>	<i>52</i>
<i>CECILIE</i>	<i>58</i>
<i>NADA.....</i>	<i>63</i>
Konklusion.....	1

Diskussion	4
Litteraturliste	7

Tro- og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at vi, gruppens medlemmer egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende projekt. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Vi er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<https://www.aau.dk/uddannelser/studievejledning/regler/plagiat>

Vi er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står vi inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Abstract

This Master thesis purpose is to research former inmates' narratives concerning their way into criminal actions. Furthermore, this Master thesis purpose is to research these former inmates and employees' experiences with a cognitive program called NADA. NADA treatments are based on ear acupuncture, which is used in some of the prisons in Denmark.

To research the narratives and the experiences, the Master thesis uses Travis Hirschi and Michael Gottfredson theory called *A general theory of crime*, which concerns an individual's level of self-control. Furthermore, this master includes the theory called *A general strain theory* developed by Robert Agnew. This theory concerns different kinds of strains, that can lead an individual into criminal actions. The method used to collect the data is based on eight qualitative interviews, among these are six with former inmates and two are with employees who practice NADA treatments.

To create a general view and better understanding, the analysis is divided in two. First half will be concerning the former inmates' narratives, and second half will concern the experiences of NADA treatments. The analysis concludes that the narratives of the inmates are very different from each other, but overall, it can be concluded that their way leading into criminal actions is based on low self-control and many different types of strains. In addition, it can be concluded that the experiences with NADA treatments are mainly positive, but to get the best experience and highest efficiency NADA treatments works best in combination with another form for cognitive program, especially therapy is mentioned by several of the informants.

Indledning

I Danmark blev der i 2019 i alt foretaget 10.810 nye indsættelser i de danske fængsler og arresthuse. Heraf var 1.038 kvinder og 9.772 mænd ifølge en rapport fra kriminalforsorgen. Derudover viser rapporten, at fængselsdømte der blev løsladt i 2017 havde en recidivitet på 34 procent indenfor de næste to år (Kriminalforsorgen: Statistik). Hvorfor er der så mange, der ender tilbage i kriminalitet efter endt løsladelse? Her kunne det være interessant at undersøge, om et individs niveau af selvkontrol kan spille en rolle, for de der begår kriminalitet. Men hvorfor begår man kriminalitet til at starte med? Kan ens opvækst og de belastninger man eventuelt har oplevet heri have så stor en betydning, at det kan føre et individ til at begå kriminalitet? Her kunne det være interessant at undersøge, om tidligere indsatte har oplevet belastninger i deres vej til kriminalitet eksempelvis i form af at være dårlig i skolen, have de forkerte venner, eller have haft problemer i hjemmet i form af skilsmisse, misbrug eller andet.

Ud fra ovenstående findes det interessant at undersøge niveauet og udviklingen af tidligere indsatte selvkontrol i deres opvækst og frem til de begår kriminalitet. I dette speciale vil der dermed være fokus på de tidligere indsatte egne livsfortællinger om vejen til kriminalitet. Livsfortællingerne er valgt, da det især er interessant at se nærmere på de tidligere indsatte fortælling gennem deres egne ord, og hvordan de fortæller om deres udvikling af deres selvkontrol, og hvorvidt de har oplevet nogle former for belastninger i deres opvækst, som kunne have haft betydning for deres vej til kriminalitet. Dette er belastninger, der både kan være opstået i hjemmet, i skolen eller blandt venner.

Udover disse livsfortællinger, vil der i specialet ses nærmere på, om det kognitive adfærdsprogram NADA, som gives i nogle fængsler, kan have været behjælpelige med at udvikle disse tidligere indsatte selvkontrol og bearbejde de mulige belastninger, som de muligvis har oplevet i deres vej til kriminalitet. Derfor findes det igen interessant at høre informanternes egne fortællinger om deres oplevelser med NADA. For at få en mere dybdegående forståelse og fortælling om oplevelser med NADA, vil der desuden blive inddraget fortællinger fra ansatte, som giver indsatte NADA behandlinger, for dermed at få deres oplevelser med NADA og dets virkning.

Problemfelt

I nedenstående afsnit vil der via eksisterende forskning spores ind på den valgte problemstilling for dette speciale. Her ses der nærmere på kognitive adfærdsprogrammets virkning i de danske fængsler samt hvilke exitprogrammer der ellers findes i Danmark, som vil kunne være behjælpelig med at udvikle individets selvkontrol samt bearbejde mulige belastninger.

Veje ind og ud af kriminalitet

I undersøgelsen *Veje ind og ud af kriminalitet* udarbejdet af NIRAS for socialstyrelsen, undersøges der via livshistorieinterviews af 20 tidligere kriminelle, hvad de har tillagt betydning for deres vej ind i kriminalitet (Socialstyrelsen, 2012, s. 8).

I undersøgelsen fortæller de tidligere kriminelle om en barndom fyldt med ustabilitet i form af anbringelser, problemer i familien samt dødsfald af nære relationer, hvilket har ført til traumatiske hændelser for de tidligere kriminelle. Dette har skabt en eller anden form for belastning for de tidligere kriminelle, hvor denne belastning har presset dem så meget, at det har ledt flere af dem ud i eksempelvis stofmisbrug og vold, i forsøget på at bearbejde disse traumatiske oplevelser (ibid., s. 60). Samtidig fortæller de tidligere kriminelle, at de har haft svært ved at indordne sig samfundets regler, herunder både i skolen, hjemmet og institutioner, hvilket har resulteret i konflikter. De voksne, der skulle lære dem disse regler, har forsømt opgaven, hvilket har ført til, at der ingen konsekvenser var, når de tidligere kriminelle brød reglerne (ibid., s. 62-64).

Yderligere ses det i undersøgelsen at de tidligere kriminelle gennem kriminalitet kunne opnå specifikke midler såsom respekt, sociale relationer og penge, som de ikke tidligere havde tilgang til, og som de derfor har oplevet som et mål (Socialstyrelsen, 2012, 73-74). Ved at bryde reglerne, blev de nu opfattet som ballademagere, hvilket gav dem den opmærksomhed, som de ligeledes ikke havde kunnet opnå tidligere. Selvom opmærksomheden var negativ fra både forældre, lærer og andre ansatte i institutionerne, var dette bedre end ingen opmærksomhed. De tidligere kriminelle fortæller i forlængelse heraf, at flere konsekvenser og kontrol af deres gerninger kunne have haft en betydning for vejen ud i kriminalitet (ibid., s. 66-67+70).

Afslutningsvis nævnes der i undersøgelsen, hvorledes de tidligere kriminelle har fundet vejen ud af kriminalitet. Dette forklarer de skete gennem mødet med en række støttepersoner, såsom en mentor, kæreste og familie. At de havde personer, der støttede og troede på dem, havde en stor betydning for vejen ud af kriminalitet. Derudover har flere gjort brug af kognitive forløb og terapi, samt job projektor, behandlere og arbejdsgivere, som alle havde til formål, at give den støtte, som der er brug for efter endt fængselsstraf (Socialstyrelsen, 2012, s. 13). I undersøgelsen er der dog delte meninger omkring effektiviteten af de kognitive forløb, nogle fik smag for det kognitive, mens andre mente det var useriøst, da de ikke følte, at fængslet var et sted, man kunne arbejde med sig selv kognitivt (ibid., s. 114).

Kognitive adfærdsprogrammer

I den sociologiske undersøgelse *We don't want you to think criminal thoughts*, skrevet i 2016 af Ph.d.-studerende Julie Laursen, undersøger hun virkningen af kognitive adfærdsprogrammer i danske fængsler. Disse kognitive adfærdsprogrammer spiller en stor rolle i fængslernes rehabiliteringsprogram, hvor de har til formål at ændre de indsatte tankegang og øge deres selvkontrol, som ofte ses at være lav ved kriminelle (Laursen, 2016, s. 20).

Blandt de danske fængsler findes der seks forskellige rehabiliteringsprogrammer, *Det Kognitive færdighedsprogram*, som lærer deltagerne at tackle hverdagsproblemer uden brug af kriminalitet. Hertil er der programmet *Booster*, som er et opfølgningsprogram til det Kognitive færdighedsprogram. *Anger Management* programmet giver deltagerne redskaber til at kontrollere vrede og andre følelser, *Nye veje* giver deltagerne indsigt i og færdigheder til at øge chancerne for et liv uden kriminalitet. Programmet *Voldsforebyggelse* giver deltagerne motivation til at leve et liv uden brug af vold, og slutteligt programmet *Styrk og vind* som tilegner sig dømte kvinder via et samtale- og motivationsprogram (Kriminalforsorgen: Behandling; Laursen, 2016, s. 59). Til fælles har disse programmer, at de skal hjælpe og træne de indsatte adfærdskompetencer og øge deres selvkontrol, hvilket er noget af det vigtigste i kriminalitetsforebyggelse (Laursen, 2016, s. 20+61). Deltagelse i disse programmer skal desuden foregå i grupper mellem fire og otte deltagere, men man kan med undtagelser deltage alene, hvis dette vurderes nødvendigt (ibid., s. 60-61). For at deltage i programmerne skal man enten selv opsøge dette, eller man kan blive henvist af ens socialrådgiver. For at kunne deltage, skal alle indsatte dog igennem to timers interview for at sikre, at deres

motivation for deltagelse er reel, og at de ikke blot deltager for at opnå tidligere løsladelse (ibid., s. 67).

Undersøgelsen af virkningen af fængslernes kognitive adfærdsprogrammer viser, at der er en positiv effekt ved deltagelse, dog er det ikke en særlig stor effekt, da der ikke ses en stor forskel på deltagerne af kognitive programmer og de andre indsatte, som ikke har deltaget (Laursen, 2016, s. 70-71). Dog ses det, at Anger Management generelt har en positiv effekt på deltagerne i forhold til de andre indsatte, som ikke deltager, men resultatet er ikke statistisk signifikant. En forklaring på den lille forskel kan dog være, at opfølgningsperioden er meget kort, hvilket dermed kan give et forkert indblik af virkningen af de kognitive programmer. Samtidig ses det, at selvom indsatte har gavn af disse kognitive adfærdsprogrammer, så kan de ikke udnytte dette i en fængselskontekst, da man i disse omgivelser må bibeholde sin attitude og hårdhed ifølge Laursen, og derfor ikke kan udvikle sig psykisk på samme måde (ibid., s. 72-73). I Berger og Brauner speciale fra 2010, hvor de undersøger evalueringen af kognitive adfærdsprogrammer, gives der kritik heraf, da der ikke ses en langtidseffekt på recidiv. Dog ser man en større effekt på recidiv ved middel og høj risiko kriminelle frem for effekten på recidiv ved lav risiko kriminelle (ibid., s. 71-73). En anden kritik af kognitive adfærdsprogrammer er ifølge Laursens undersøgelse den manglende evidensbase bag programmerne, dette har dog ikke stoppet den hurtige vedtagelse af programmerne som en løsning på kriminalitet (ibid., s. 76).

Yderligere forskning fra kriminalforsorgens uddannelsescenter indenfor kognitive adfærdsprogrammer, viser desuden, at ideen bag de kognitive adfærdsprogrammer er at identificere, analysere og omstrukturere individers tankemønstre, og dermed lære dem nye interpersonelle og adfærdsregulerende færdigheder, hvilket foregår gennem modellering og indlæringsprocesser, hvilket vil sige, hvordan et individ oplever de positive og negative eftervirkninger af en konkret handling. Dette gøres da kriminalitet, ifølge forskningen, ofte bliver forstået som et resultat af fejlagtige tankegange og forkerte valg, hvilket derfor fører til, at indsatsen mod kriminalitet skal være rettet mod selvet hos individerne (Sjöberg & Windfeldt, 2008).

Kognitive adfærdsprogrammer står i front i kampen mod kriminalitet og recidiv. Målet er ikke, at alle kriminelle skal gennemføre disse programmer, men at dem som kan have gavn af programmerne, får muligheden for at deltage (Laursen, 2016, s. 78). Det er dermed ikke alle, der kan have gavn af denne psykiske tilgang, andre kan eksempelvis gavne af en mere fysisk tilgang såsom boksning. En blanding

af kognitive adfærdsprogrammer og mere fysiske tilgange, kan derfor være en mulig løsning på recidiv ifølge Laursen (ibid., s. 108).

I forlængelse af de ovenstående kognitive adfærdsprogrammer, findes der i Danmark og i de danske fængsler mange muligheder, der skal være behjælpelige i kampen mod kriminalitet og recidiv. Mange af disse programmer er kommet til, da der i Danmark er kommet mere fokus på at behandle indsatte med alternative metoder end førhen. Disse kognitive adfærdsprogrammer bliver ofte omtalt som exitprogrammer.

Exitprogrammer i Danmark

Sidder man i fængsel i Danmark, og har man været medlem af en bande kan man deltage i Direktoratets exitprogram, hvis man har et ønske om at forlade bandemiljøet. For at kunne deltage i dette exitprogram, er der et krav om, at man skal gå i isolation i fængslet i seks måneder, eller man skal lade sig indsætte på bandeafdelingen. Dette gælder uanset, om man er udmeldt af banden eller ej, for så snart man er registreret i registeret over bandegrupperinger, ligger dette en blokering for individets vej ud af kriminalitet, og man kan derfor ikke blot afsone tid i den almindelige fængselsafdeling. Disse krav giver ifølge Mørch ofte de pågældende individer følelsen af at skulle bevise deres exit fra bandemiljøet, og samtidig opstår der mistillid til politiet og dermed systemet (Mørch, 2016, s. 339-340). Udover ovenstående krav, skal de tidligere og nuværende bandemedlemmer deltage i møder, hvor de fængselsansatte kræver, at man ”lægger kortene på bordet”, hvilket indebærer, at man fortæller, hvad man ved (ibid., s. 340). Dette giver de tidligere bandemedlemmer en følelse af, at de skal afgive information omkring banden og dets medlemmer, og man bliver derfor set som værende en stikker, hvilket ikke gør en populær i fængslets bandeafdeling. Dette krav er, ifølge de tidligere bandemedlemmer, ligeledes med til at skabe mistillid til systemet, da dette giver følelsen af, blot at være en del af en statistik, uden at man egentlig får den hjælp man behøver, for at finde vejen ud af kriminalitet (ibid., s. 340-341).

Ovenstående stammer fra en artikel om alternativer til bande exit, skrevet af forsker i bande-intervention, Line Lerche Mørch. Dette viser, hvilke dilemmaer der findes ved fængslets exitprogram, men der findes dog andre muligheder for at komme ud af kriminalitet. I Danmark findes flere forskellige organisationer, som alle tilbyder exitprogrammer, som har til formål at hjælpe kriminelle ud af den kriminelle levevej. Disse organisationer hedder blandt andet Breath SMART, Prison

SMART, Politiets exitprogram, NADA og Cafe Exits kunstmalerprojekt. Disse programmer vil i den følgende tekst blive uddybet.

Breath SMART er en dansk organisation startet i år 2000, hvortil målgruppen er mennesker, der enten har gjort eller på nuværende tidspunkt lever et liv med kriminalitet og misbrug. Derudover er det mennesker med personlige og sociale problemer, og som samtidig kan besidde en voldelig adfærd. Breath SMART er et forløb bestående af fysiske yogaøvelser, meditation og bestemte åndedræts teknikker, hvoraf navnet SMART opstår, som står for Stress, Management and Rehabilitation Training (Ahlmark, 2015, s. 3-5). Prison SMART er meget lig Breath SMART. Prison SMART hjælper indsatte i fængsler med at lære, hvordan de skal håndtere deres stress og deres vrede ved opnå et højere niveau af selvkontrol gennem åndedrætsøvelser (Mørch, 2016, s. 343). Gennem forløbet hos Prison SMART, bliver de indsatte koblet op til en mentor, som ligeledes skal hjælpe dem med at finde deres indre ro frem, men som samtidig er en person, de indsatte kan spejle sig selv i (ibid., s. 346).

Politiets exit program er for personer med tilknytning til en rocker- eller bandegruppering. Dette program er baseret på frivillighed og gensidig tillid, og dette kræver, at man selv er motiveret til at skabe en tilværelse uden kriminalitet. Det er vigtigt, at man er klar på at forlade ens tidligere liv og miljø, og der sættes fokus på det, der er vigtigt i ens liv, eksempelvis børn, kæreste, arbejde eller en fritidsaktivitet (Politi: EXIT). I et program som dette bruger man mere fysiske aktiviteter såsom boksning, hvilket kan tiltale bandemedlemmer mere, da dette er mere sammenligneligt med opfattelsen af at være en rigtig mand. Hermed foregår arbejdet med at trænge ind til den kriminelle derfor i selve bokseringen (Hoffmann, 2017).

Kunstmalerprojektet fra Cafe Exit indebærer at de indsatte får lov til at male i deres celle på et lærred med maling, som de får udleveret. Via fordybelse i deres kunstprojektet, forsøger man at sikre, at de indsatte finder deres vilje frem til at slappe af og dermed finde en ro frem, som de måske ikke har haft før (Mørch, 2016, s. 342).

National Acupuncture Dextoxification Association, også kaldet for NADA er kort beskrevet, øreakupunktur. Det blev dannet i 1974 af Michael Smith, en psykiater på Lincoln Hospital i New York, og formålet med NADA skal ses som værende en non-verbal metode til personlig udvikling.

NADA foregår ved at man gennem 45 minutter, får nåle i begge ører på de samme akupunkturpunkter under stille og rolige omgivelser. Herigennem er målet, at individerne der får udøvet NADA, kommer i kontakt med dem selv og deres indre følelser, og kan dermed siges at være en form for meditativt element. Yderligere er NADA ikke udviklet til at hjælpe en bestemt diagnose, men derimod kan den bruges i alle situationer, hvor der er behov for stabilitet. Stabilitet kan være mange ting, men NADA har blandt andet fokus på vredeshåndtering, bedre håndtering af følelser og bedre stresshåndtering (NADA: Kort om NADA).

NADA kan ligeledes være brugbar som kriminalitetsforebyggelse. Metoden er allerede en del af mange af de danske fængsler, men faktisk er den også i brug i fængsler over hele verden. I Danmark bliver NADA brugt som en del af forebyggelses- og motivationsprogrammer gennem blandt andet Projekt Menneske og Hjulsøgårdfonden i Statsfængslet i Østjylland. Har man et misbrug, mens man sidder i fængsel, er NADA her også et tilbud til den indsatte, og samtidig anvendes NADA også som et konfliktreducerende redskab (NADA: Forebyggelse af kriminalitet). NADA er dermed et tilbud til de indsatte, da de via de fem nåle, kan hjælpe dem til at håndtere den angst og stress, der ofte medfølger, når man ender op i et fængsel (Westfall, 2017). Øreakupunktur har nemlig ofte en afslappende effekt på de indsatte, som er med til, at de kan finde deres indre ro frem og dermed har mulighed for at slappe af, selvom de er i fængsels omgivelser. NADA kan udover angst, stress og afhængighed også være behjælpelig med depression, søvnløshed, personlig udvikling, psykiatriske symptomer samt koncentrationsbesvær, dårlig hukommelse, tankemylder, flashbacks og psykisk og fysisk uro (ibid.).

Ovenstående exitprogrammer har alle det tilfælles, at de arbejder med individets følelser og tanker, med fokus på at give slip på traumer og stress og i stedet arbejde på, at finde en indre ro og opnå en vis form for selvkontrol overfor kriminelle fristelser. Hvorimod direktoratets exitprogram har fokus på at kunne forebygge kriminalitet via information fra tidligere bandemedlemmer, og dermed ikke arbejder hverken fysisk eller psykisk med det individuelle individ. De kognitive exitprogrammer er en ny og stigende tendens i Danmark med stor påvirkning fra udlandet, hvilket gør det både interessant og vigtigt at se nærmere på.

Afgræsning

I dette speciale vil der være fokus på tidligere indsattes livshistorier og vejen til kriminalitet. For at undersøge dette, vil der især blive lagt vægt på de tidligere indsattes niveau af selvkontrol, samt hvilke belastninger de har oplevet gennem deres liv, og hvorvidt dette har haft betydning for vejen til kriminalitet. Der vil desuden blive taget udgangspunkt i det kognitive adfærdsprogram NADA, i forsøget på at undersøge, hvorvidt NADA kan være behjælpelig med at udvikle kriminelles selvkontrol og adfærd og derigennem finde vejen ud af kriminalitet. Det ønskes desuden at se nærmere på netop NADA, da dette er et kognitivt adfærdsprogram, hvor den tidligere forskning omkring er begrænset. Det er interessant at interviewe både de tidligere indsatte og de ansattes oplevelser af brugen af NADA, for at få begge synsvinkler på dette kognitive adfærdsprogram, samt hvorvidt de oplever, at NADA kan gøre en forskel for vejen ud af kriminalitet.

Ud fra ovenstående problemfelt findes det interessant at se nærmere på tidligere indsattes livsfortællinger om deres vej til kriminalitet, herunder undersøge hvorvidt de har oplevet belastninger samt deres niveau af selvkontrol. Derudover er det interessant at undersøge, hvordan brugen af det kognitive adfærdsprogram NADA opleves blandt de tidligere ansatte, og hvordan det muligvis kan benyttes som en behandling i forsøget på at finde vejen ud af kriminalitet. Derfor er følgende problemformulering blevet udarbejdet;

Hvordan lyder de tidligere indsattes livsfortællinger om vejen til kriminalitet? Hvad er de tidligere indsattes og de ansattes oplevelse af NADA?

Teori

I det nedenstående afsnit, vil teorierne for dette speciale præsenteres. Første beskrevne teori kaldes *A General Theory of Crime* og er udarbejdet af Travis Hirschi og Michael Gottfredson. Denne teori omhandler et individs selvkontrol, og vil i dette speciale blive brugt til at undersøge graden af de tidligere indsattes selvkontrol, og hvorvidt dette har haft en betydning for deres vej ind i kriminalitet. Derudover vil det undersøges, hvordan de har oplevet NADA, herigennem hvorvidt deres selvkontrol bliver genfundet ved hjælp af NADA som en vej ud af kriminalitet. Anden beskrevne teori kaldes *A General Strain Theory* og er udarbejdet af Robert Agnew. Agnews generelle belastningsteori skal være behjælpelig med at undersøge, hvad de tidligere indsattes oplevelser med følelsen af belastning, er før behandlinger med NADA, samt hvorvidt dette har ændret sig efter deres NADA behandlinger, og dermed hvordan deres oplevelser har været med disse behandler.

A General Theory of Crime

Travis Hirschi fik sin Ph.d. i sociologi i 1968, og arbejdede som emeritus-professor i sociologi ved Arizonas universitet i en årrække. Hans kollega, Michael R. Gottfredson, fik sin Ph.D. i sociologi i 1976, og arbejder i dag som professor i kriminologi ved Californiens universitet i Irvine. I 1986 grundlagde de sammen teorien om selvkontrol, som et alternativ til tidligere kontrolteorier. De tidligere kontrolteorier var baseret på, hvor i landet de individer, der begik kriminalitet, befandt sig henne, eller hvordan deres bånd til samfundet var (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 181). Disse teorier fik kritik på manglende indhold om de kriminelles individers selvkontrol, hvilket førte til den nye general theory of crime.

I *A General Theory of Crime* fokuserer Hirschi og Gottfredson på individernes selvkontrol, og hvordan man opnår denne selvkontrol. Ifølge dem opnår et individ selvkontrol alt efter, hvordan en familie vælger at gøre brug af *direkte kontrol* i forhold til opdragelsen i barndommen. I den forbindelse beskriver Hirschi og Gottfredson direkte kontrol som værende, hvordan de mener at voksne og forældre skal holde øje med deres børn, og sikre at deres børn får konsekvenser, hvis de gør noget forkert (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 178).

I Hirschi's tidligere teori kaldet *The Social Bond Theory*, som omhandler et individs sociale bånd, omtaler han indirekte kontrol, som værende hvordan det stærke 'attachment' bånd, som betyder tilknytning, er med til at sikre, at børn ikke begår kriminalitet, når forældrene ikke er til stede, da de unge frygter at miste deres tilknytningsbånd til deres forældre ved at skuffe dem gennem kriminelle handlinger (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 178). Hvorimod at teorien om selvkontrol argumenter for, at man skal bruge direkte kontrol, da dette ses som værende nøglen til opdragelse af de unge (ibid., s. 178). Ifølge Hirschi og Gottfredson er konsekvenser for forkerte handlinger vigtige, hvis de unge skal lære at udvikle deres selvkontrol. Hvis ikke der findes konsekvenser, og børnene dermed ikke udvikler deres selvkontrol, vil man ofte opleve, at de i stedet udvikler sig til at være impulsive, ufølsomme, risikovillige og kortsynet (ibid., s. 178). I forlængelse af dette, mener Hirschi og Gottfredson at børn med lav eller ingen selvkontrol desuden har en større tendens til ikke at engagere sig i skolen eller i sociale relationer, hvilket desuden kan give en større sandsynlighed for et liv med kriminalitet (ibid., s. 178).

I a General Theory of Crime, fokuserer Hirschi og Gottfredson på at skelne mellem *criminality* og *crime*. Criminality (kriminalitet) skal fortolkes som værende tilbøjeligheden til at begå lovbrud, hvorimod crime (forbrydelse) skal fortolkes som værende den faktiske begivenhed, hvor loven bliver brudt (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 178). Hirschi og Gottfredson erkender at tendensen til at begå et lovbrud ikke kan reageres på, medmindre muligheden for at begå et lovbrud er der. Et eksempel på dette kunne være en låst cykel og en ulåst cykel. En låst cykel byder ikke på en mulighed til et lovbrud, mens en ulåst cykel er nem at stjæle, og dermed er det en mulighed for et lovbrud. Som et resultat heraf ser Hirschi og Gottfredson dermed kriminalitet som værende en virkning af mennesker med lav eller ingen selvkontrol, som dermed har større tendens til at komme i kontakt med muligheden for at begå lovbrud. Desuden mener Hirschi og Gottfredson at mange forbrydelser er nemme at begå, samtidig med at muligheden for at begå en forbrydelse ofte synes tilgængelig, hvilket efterhånden vil føre til, at individer med lav eller ingen selvkontrol vil blive inddraget i en kriminel levevej (ibid., s. 178). Yderligere mener Hirschi og Gottfredson, at alle individer potentielt er lovbyggere, det er dog blot forskellen i individers selvkontrol og vurderinger i fordele og ulemper ved kriminalitet, der har betydning for, hvem der ender med at bryde loven (Møller, 2013, s. 197).

I forlængelse heraf, mener de endvidere, at kriminelle handlinger giver en opfattelse af umiddelbar og nem tilfredsstillelse. Dette resulterer dermed i, at et væsentligt karakteristikum ved individer med

lav eller ingen selvkontrol, har en "her og nu" tilgang til livet. Med denne "her og nu" tilgang bliver kriminalitet en nem måde at tjene penge på, uden at skulle arbejde for dem. Ydermere, har individer med mangel på selvkontrol en tendens til at mangle fastholdelse i et handlingsforløb, og dermed har de en tendens til at være mere eventyrlystne. Dette skyldes, at kriminelle handlinger ofte er set på som spændende, nervepirrende og fyldt med risiko, der involverer farer og hastværk (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 182). Individer med højt niveau af selvkontrol er derimod det omvendte, da disse individer har tendens til at være mere forsigtige (ibid., s. 182). Dog opnår man gennem kriminelle handlinger få eller ringe fremtidsmuligheder, idet det ikke svarer til det at have et arbejde eller en uddannelse. Tværtimod. Kriminelle handlinger ses ofte som værende forstyrrelser til langsigtede forpligtelser, såsom et arbejde, ægteskab, familie eller venner. Individer med lav eller ingen selvkontrol har derfor også større tendens til at have et dårligt ægteskab eller et dårligt job, idet de ikke har lysten til at engagerer sig for disse forpligtelser (ibid., s. 182).

Ifølge teorien om selvkontrol er det dårlig børneopdragelse, der ofte står bag lav eller ingen selvkontrol hos børnene. For at sikre at et barn gennem børneopdragelse lærer at udvikle selvkontrol, er det vigtigt at 1) man får nogen til at overvåge barnets opførsel, 2) man genkender afvigende adfærd, når det sker, og 3) det er vigtigt, at der kommer konsekvenser for denne adfærd.

Alt dette er ifølge Hirschi og Gottfredson simpelt nok, hvis man blot investerer tid i barnet og dens opførelse (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 187). Dog ses der flere elementer, hvorpå børneopdragelsen kan være med til at skade indlæringen af selvkontrol hos barnet. Dette kan eksempelvis være:

1. At forældrene til barnet ikke interesserer sig for barnet, og dermed er ligeglad med det;
2. Hvis forældrene ikke har tiden eller energien til at holde øje med barnets adfærd;
3. Selvom forældrene har tiden til at overvåre barnets adfærd, så ser de simpelthen ikke noget forkert i det, barnet gør. Hvis forældrene ikke ser noget forkert i barnets afvigende adfærd, så er der ringe mulighed for, at barnet selv kan rette op på dets adfærd, selv hvis de havde lyst til at ændre det.
4. Selvom forældrene kan se, at barnet har en forkert adfærd, så har de ikke midlerne til at komme med konsekvenser for barnets adfærd (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 188+190).

Selvom det mest er kriminelle handlinger, der bliver omtalt i Hirschis og Gottfredsons teori, så vil individerne med lav eller ingen selvkontrol også prøve at opnå hurtig glæde gennem andre handlinger, der ikke nødvendigvis behøver at være relateret til kriminelle handlinger. Det kan eksempelvis være, at de vil ryge, drikke alkohol, være stofmisbruger, have børn uden for ægteskabet eller være involveret i uretmæssig sex ifølge Gottfredson og Hirschi (Gottfredson & Hirschi, 2018, s. 182).

Travis Hirschi og Michael Gottfredsons selvkontrol teori er oplagt at benytte i forhold til forståelsen af specialets informanter, deres niveau af selvkontrol og hvorvidt det har haft en betydning for deres kriminelle handlinger, samt hvordan NADA opleves, herigennem om NADA kan bruges i forsøget på, at disse informanter kan finde og lære at kontrollere deres selvkontrol.

A General Strain Theory

Robert Agnew fik sin Ph.d. i sociologi i 1980, han er tidligere formand af *the American Society of Criminology* og arbejder som professor i sociologi på universitetet Emory. Han er kendt for at udvikle teorien *general strain theory*, som på dansk oversættes til *Generel belastningsteori*, som dækker over den stress og frustration, et individ kan føle. Agnew beskriver teorien i bogen *Pressured Into Crime: An Overview of General Strain Theory*, og har desuden mange publikationer bag sig såsom *Why do criminals offend? A General Theory of Crime and Delinquency* og *Juvenile Delinquency: Causes and Control* (Cullen et al., 2018, s. vi).

Den generelle belastningsteori stammer fra Robert K. Mertons *Belastningsteori*, og ifølge Merton opstår kriminalitet grundet manglende evne til at opnå økonomisk succes samt andre ønskede samfundsmæssige mål gennem lovlige midler. Dette kreerer en vis belastning, i form af stress og frustration hos individet, hvilket derfor øger sandsynligheden for at begå kriminalitet. Hvorvidt individer responderer på denne belastning via kriminalitet, skyldes mange forskellige faktorer, såsom social kontrol og ophold i kriminelle miljøer. Evidensen bag denne version af belastningsteori er meget blandet, og konsekvensen heraf er, at Mertons belastningsteori ikke længere har samme status som tidligere (Agnew, 2018, s. 140).

Ifølge Agnew var Mertons teori alt for overflødig og kunne ikke benyttes til andre former for kriminalitet end økonomisk kriminalitet. Agnew mener, at ens manglende evne til at opnå økonomisk succes kun er en af mange belastninger, der kan lede et individ til kriminalitet. Agnew opstiller derfor tre hovedkilder til belastning:

1. Individet har manglende evne til at opnå ønskede mål, såsom at leve op til de forventninger, samfundet stiller til et individ, eller at man ikke har de økonomiske finanser, man desperat har brug for.
2. Individet lider et stort tab af vigtige ejendele, dette kan både gælde familiemedlemmer, kærester og fysiske genstande såsom penge og andre ejendele.
3. Individet oplever negativ eller ubehagelig behandling fra andre individer, såsom at blive seksuelt misbrukt af et familiemedlem, studiekammerater der krænker dem eller respektløs behandling fra en chef (Agnew, 2018, s. 140-142).

Disse tre hovedkilder øger ifølge Agnew belastningen på individet, hvilket er med til at øge negative følelser såsom stress, vrede, frustrationer, depression, frygt og jalousi, hvilket forøger presset og sandsynligheden for kriminel adfærd (Agnew, 2018, s. 140-141). Agnew sætter dog fokus på, at selvom disse former for belastning oftest kan øge sandsynligheden for kriminalitet, hvis individet har oplevet en eller flere af disse hovedkilder på førstehånd, så kan *andenhånds* belastning ligeledes øge sandsynligheden for kriminalitet. Det vil sige, hvis et familiemedlem eksempelvis har været udsat for overfald, så kan dette overføre belastning til individet og dermed øge sandsynligheden for kriminalitet. En anden belastning, der kan øge sandsynligheden for kriminalitet, er hvis et individ *forventer*, at der vil opstå belastning eller at den belastning individet føler nu, vil fortsætte og øges ind i fremtiden. Dette vil få individet til at søge kriminelle handlinger for at undgå forventelige belastninger, og dermed samtidig have muligheden for at få hævn over de personer, der kan forvolde disse belastninger eller for at lindre negative følelser (ibid., s. 142-143).

Ifølge Agnew har belastninger størst sandsynlighed for lede til kriminalitet, hvis 1) de er set som en stor belastning, eksempelvis hvis belastning har en effekt på ens liv, 2) de er set som uretfærdig,

eksempelvis hvis nogle skubber med fuldt overlæg 3) de er forbundet med lav social kontrol, et eksempel på dette kunne være, hvis man i en længere periode har gået uden job og 4) at de skaber en form for pres eller motivation for at begå kriminalitet, dette er gældende hvis man eksempelvis er i desperat mangel på penge (Agnew, 2018, s. 143-145).

Kriminalitet kan for nogle blive en løsning eller en reducere på den belastning, man som individ kan opleve. Dette kan eksempelvis ske ved, at et individ stjæler de penge, de mangler, eller løber væk hjemmefra fra et voldeligt hjem (Agnew, 2018, s. 141). Andre ser kriminalitet som en hævn overfor de personer, som har behandlet dem dårligt, eksempelvis ved at overfalde netop disse personer. Derudover kan kriminalitet være en måde at lindre ens negative følelser, som er opstået grundet belastning. Dette kan eksempelvis ske ved brugen af ulovlige rusmidler, som kan dulme ens følelser (ibid., s. 141).

Det er dog vigtigt at pointere, at ikke alle personer reagerer med kriminalitet mod belastning. Hvis en person sårer dig fysisk eller psykisk, er det ikke alle, der vil gøre brug af vold for at gøre gengæld for denne belastning. Nogle individer er bedre til at overkomme denne belastning end andre, og har derfor ikke brug for at gøre brug af kriminalitet. Personer, der ikke begår kriminalitet trods deres belastninger, er eksempelvis personer, der oplever støtte fra andre mennesker omkring dem, personer der frygter konsekvenserne kriminalitet kan skabe, eller personer der mærker presset fra stærke sociale bånd (Lilly et al. s. 71). Nogle har dog brug for kriminalitet, for at overkomme denne belastning. Dette kan skyldes, at det belastede individ ikke har den ønskede formuleringsevne, til at formulere sig overfor de personer, der har behandlet dem dårligt. En anden grund kan være, at det belastede individ ikke har nogen i sit liv, som individet kan snakke med og få hjælp fra (Agnew, 2018, s. 141).

Ifølge Agnew er sandsynligheden høj for, at individer gør brug af kriminalitet til at overkomme belastning når omkostningerne for kriminalitet er lav. Derudover stiger sandsynligheden for brugen af kriminalitet, når individet er tilbøjeligt til at begå kriminalitet. Dette betyder eksempelvis, at et individ er mere tilbøjeligt til at overfalde personer, der giver en dårlig behandling, hvis individet føler, at et overfald er den rette reaktion overfor denne behandling (Agnew, 2018, s. 141).

Agnew har opstillet en række yderligere belastninger på baggrund af data, som har størst sandsynlighed for, at kunne føre til kriminalitet, især hvis flere belastninger er oplevet tæt på hinanden. Dette er belastninger såsom afvisning fra forældre, hjemløshed, diskrimination mod etnicitet, fejle at opnå sine mål såsom maskulinitet, flere penge, mere spænding osv. Det kan også være belastninger i forhold til børnemishandling, hård disciplinering, dårlige oplevelser i skoler i form af dårlige karakter, dårlige forhold i skolen, eller at man har oplevet grove fornærmelser, overfald, trusler eller psykiske overfald. Problemer i hjemmet imellem forældrene eller at forældre har gået uden job i længere periode eller arbejder i et dårligt stillet job, kan også ses som en yderlig belastning. Har en forældre eksempel mistet et job, kan dette føre til skænderier i hjemmet, hvilket dermed er to belastninger oveni hinanden. Det sker derfor tit, at man kan opleve flere belastninger oveni hinanden, hvormed nogle individer dermed bruger kriminalitet til at overkomme disse belastninger og negative følelser som kan medfølge (Agnew, 2018, s. 145-146).

Robert Agnews belastningsteori er blandt andet relevant for dette speciale, da Agnew med denne teori har fokus på individets belastninger, hvilket kan være relevant i forsøget på at forstå informanternes vej til kriminalitet. Derudover er der i teorien fokus på følelser, og hvordan negative følelser såsom vrede, kan medføre at et individs adfærd ender ud i kriminelle handlinger. Dette er især relevant, netop da specialet ønsker at undersøge oplevelsen af NADA, som netop kan gå ind og påvirke disse negative følelser og dermed den kriminelle adfærd.

Specialets teorier kan opfattes som to konkurrerende teorier, i og med at selvkontrolteorien har fokus på, at det er i barndommen, herunder opdragelsen og relationen mellem barn og forældre, der har stor betydning for ens fremtidige kriminelle handlinger. Hvorimod belastningsteorien har fokus på kriminalitet gennem hele livet, og hvordan belastninger kan medføre en kriminel adfærd. Der er dermed nogle faktorer, som gør, at man er mere tilbøjelig til at begå kriminalitet, som følge af belastende oplevelser. En kobling mellem de to teorier skal ses i deres kritik. En kritik af selvkontrolteorien er, at denne ingen fokus har på socioøkonomiske årsager eller andre former for belastning, hvilket dermed betyder, at belastningsteorien går ind og opfylder denne mangel. En pointe hos Agnew er netop, at lav selvkontrol alene ikke kan føre til kriminalitet, men det kan det dog i forbindelse med belastninger. Samtidig er en kritik af belastningsteorien, at denne ikke har fokus på selvkontrol og årsager til kriminalitet i relationen mellem barn og forældre, hvilket selvkontrolteorien dermed opfylder.

Metode

I det nedenstående metodeafsnit, vil det blive uddybet, hvilke metoder der er gjort brug af i dette speciale. Dette gælder metoder som omhandler forskningsdesign baseret på casestudie og det kvalitative interview, hvilket indebærer interviewform, adgang til informanterne samt selve interviewet. Yderligere vil metodeafsnittet omhandle specialets interviewguide og operationalisering. Slutteligt vil specialets analysestrategi udfoldes.

Kvalitativ Metode

Med kvalitativ metode forsøger man at forstå sociale processer og konkrete personer, fremfor at arbejde med målbare spørgeskemaer, statistikker m.m. som ved kvantitativ metode. Med kvalitativ metode fokuserer man på at forstå, hvordan individer føler, handler, tænker og agerer i forskellige kontekster. Dette opnås ved at undersøge, hvordan et individ oplever bestemte handlinger, samt hvad der siges, gøres, udvikles eller fremtræder. Derfor vil man som forsker forsøge at forstå, beskrive og dekonstruere samt fortolke kvaliteterne i individernes erfaring. Med kvalitativ forskning er man som forsker kort fortalt interesseret i individets egne beretninger og perspektiver på verdenen (Brinkmann & Tanggaard, 2015b, s. 13-14).

Dette speciale anvender kvalitativ metode i form af interviews. Med et kvalitativt studie forsøger man at opfange individer, der har visse erfaringer om et givent emne, og dermed få en udtalelse herom. I dette speciale vil det derfor være individer med erfaringer indenfor den kriminelle verden, som samtidig har modtaget NADA, og som har mod på at fortælle om vejen til kriminalitet. Derudover vil der interviewes ansatte på disse institutioner, som har oplevet de indsatte før og efter en NADA behandling. De kvalitative interviews med de ønskede informanter, giver en øget sandsynlighed for originalt data og et bedre indblik i deres egne livsfortællinger, end hvis specialet blot havde gjort brug af fagpersoner inden for området (Åkerström & Wästerfors, 2018, s. 145).

Forskningsdesign

Et casestudie skal ifølge Robert K. Yin, forstås som værende en empirisk analyse, hvorigennem man undersøger et fænomen i den sociale kontekst som dette fænomen udfolder sig i (Antoft & Salomonsen, 2007, s. 32). Igennem casestudie arbejder man som forsker med en case. Det vil sige, at det man arbejder med, herunder ens case, kommer med en forestilling om, at ens case relaterer sig til en større population.

Ifølge Antoft og Salomonsen, kan man gennem casestudier, arbejde med fire forskellige typer; ateoretiske casestudier, teorigenrerende casestudier, teorifortolkende casestudier og teoritestende casestudier. Forskellen mellem de fire typer, skal ses som værende skellet mellem deres formål, samt hvad deres videnskabelig tolkning har afsæt i. Dette kan blandt andet være, at deres formål er at generere ny empirisk viden eller at generere ny teoretisk viden. Det har også betydning om deres videnskabelig tolkning har afsæt i enten empirisk viden og data, eller om det er med afsæt i teoretisk viden (ibid., s. 33-34). Nedenstående figur viser, de forskellige casestudier.

	Videnskabelig tolkning har afsæt i empirisk viden og data	Videnskabelig tolkning har afsæt i teoretisk viden
Formål: at generere ny empirisk viden	Ateoretiske casestudier	Teorifortolkende casestudier
Formål: at generere ny teoretisk viden	Teorigenrerende casestudier	Teoritestende casestudier

Figur 1: Hovedtyper af casestudier (Antoft og Salomonsen, 2007, s. 34).

I dette speciale er det oplagt at arbejde med det teorifortolkende casestudie.

Med den teorifortolkende casestudie, tager man afsæt i teori, der allerede er etableret, hvilket i dette tilfælde er selvkontrolteorien og belastningsteorien. Udgangspunktet og målsætningen for det teorifortolkende casestudie er dermed at generere ny empirisk viden. Dette betyder, at teorien er med til at danne en ramme om undersøgelsen, og den valgte empiri kan blive struktureret i den forstand,

at det giver et bedre overblik over, hvilken empiri man har med at gøre. Samtidig ligger det op til en diskussion om, hvorvidt ens case har en karakter, der skal ses som værende generel eller unik (ibid., s. 34+39). I dette speciale er casen NADA, og hvori denne case er en case på kognitive adfærdsbehandlinger. Dette er casen, da man gennem casestudieforskningen, implicit ligger inde med en forestilling om, at casen skal være relateret til en større sammenhæng, som herunder er kognitive adfærdsbehandlinger som det overordnet (ibid., s. 39+43).

Dette speciale har valgt at arbejde med det teorifortolkende casestudie, da hensigten er at generere ny empirisk viden omkring oplevelsen af NADA i fængsler med hjælp fra allerede eksisterende kriminologisk teori. Dette gøres, da det ikke er et område, der findes meget empirisk viden omkring, og derfor ses som værende en case med unik karakter. Endvidere, findes det også interessant at få et indblik i, samt forsøge at opnå en forståelse for, de tidligere indsattes livshistorier og deres vej til kriminalitet, baseret på deres selvkontrol og belastninger. Dette gøres, da man bruger teorien og dens rolle som forståelses redskaber.

I arbejdet med casestudier, kan man vælge at arbejde med cases baseret på forskellige grundlag. Herunder blandt andet strategiske case valg. Det betyder, at man vil forsøge at undersøge, om ens undersøgelse kan generaliseres ud til andre undersøgelser (Antoft & Salomonsen, 2007, s. 44). Generaliserbarhed er, når man kan overføre ens undersøgelse til andre faktorer, hvilket betyder, om man ud fra ens empiri kan sige noget om en større gruppe (Kvale & Brinkmann, 2015a, s. 332). I undersøgelser, der kun tager udgangspunkt i den kvalitative metode, er det stort set ikke muligt at gøre brug af den klassiske form for generaliserbarhed, også kaldet for statistisk generaliserbarhed. I stedet kan man gøre brug af det, der kaldes for analytiske generaliserbarhed, som består af at være *(...) en velovervejet bedømmelse af, i hvilken grad resultaterne af én undersøgelse kan være vejledende for, hvad der sker i en anden situation*” (ibid., s. 334). Herigennem begrundes man i stedet ens generaliserbarhed på de forskelle og ligheder, der findes mellem ens undersøgelse og den gruppe, man gerne vil generalisere til (Andersen, 2010, s. 106). Gennem den analytiske generaliserbarhed, har det betydning for specialet, at der ikke kan siges noget generelt om det, casen er en case på, i dette tilfælde kognitive adfærdsprogrammer, men derimod kan man se på de ligheder og forskelle, der findes gennem livsfortællingerne fra specialets informanter og den gruppe, man gerne vil generalisere til, som i dette tilfælde er indsatte, der har modtaget NADA behandlinger. Grunden til dette er som nævnt ovenfor, at livsfortællinger ofte er forskellige, men at man i stedet kan undersøge, hvilke

ligheder informanterne har til andre lignende undersøgelser. Yderligere omhandler analytisk generaliserbarhed, at man som forsker opnår resultater, som andre forskere ligeledes er kommet frem til, og man kan dermed generalisere (Kvale & Brinkmann 2015a, s. 334).

Dette speciale vil gerne kunne generalisere til andre undersøgelser, der har haft fokus på tidligere indsatte, der under deres afsoning har fået en form for kognitiv adfærdsbehandling.

Når man som i dette speciale arbejder med strategiske case valg, er det væsentligt at tage stilling til, hvorledes ens case relaterer sig til den mere generelle sammenhæng, som den er en del af. I dette speciale arbejdes der ud fra den ekstreme case. Dette gøres, da man kan argumentere for, at NADA som behandlingsform, kan ses som værende en ekstrem case på det ellers overordnet fænomen, kognitive adfærdsbehandlinger. Dette skyldes, at man ser NADA som en særlig ekstrem form for behandling, i og med at man anvender nåle og akupunktur til behandlingerne (Antoft & Salomonsen, 2007, s. 44). Der argumenteres for, at arbejdet med NADA ses som en ekstrem case, da det ses som en fordel at arbejde med det ekstreme case valg, når man laver undersøgelser og forskning omkring et forholdsvist nyt fænomen, hvilket behandlinger med NADA vurderes til at være (ibid., s. 44).

Grundlaget for at vælge casestudiedesign er, at NADA som kognitiv behandlingsform er meget anderledes end de andre kognitive behandlingsformer, og det vil dermed være interessant at undersøge, hvordan NADA bliver oplevet som en behandlingsform af både de ansatte og de tidligere indsatte.

Den adaptive tilgang

Adaptiv tilgang blev udviklet af sociologen Derek Layder, som en ny metodisk tilgang og som 'en tredje vej' til viden, idet han ønsker at gøre det muligt, at kombinere den deduktive og den induktive tilgang (Jacobsen, 2007, s. 251).

Til dette speciale er det valgt at gøre brug af den adaptive tilgang grundet denne kombination. Med den adaptive tilgang får man et samspil mellem det teoritestende og det teorigenerende, som man ellers ikke ville få, hvis man udelukkende gjorde brug af enten den induktive eller den deduktive tilgang (Layder, 1998, s. 132; Jacobsen, 2007, s. 274). Ligeledes findes der kun begrænset eksisterende forskning og viden på effektiviteten af NADA behandlinger på kriminelle, og idet den adaptive tilgang giver mulighed for at skabe en forståelse ved at de valgte teorier bruges som de

orienterende og fortolkende begreber, hvormed der ses på empirien og samtidig spiller empirien dermed også tilbage på teorien via den adaptive tilgang (Jacobsen, 2007, s. 273+284).

Gennem den adaptive tilgang findes der to forskellige måder, hvorpå man kan arbejde med tilgangen. Den første indebærer en efterlevelse og slavisk anvendelse af alle de retningslinjer, den adaptive tilgang arbejder med. Hvorimod den anden indebærer en fleksibel forståelse og anvendelse af retningslinjerne. Det vil dermed sige, at den adaptive tilgang leder op til, at den valgte teori skal være behjælpelig med at styre empiriindsamlingen på baggrund af de orienterende begreber, således at det er muligt at tilpasse det ind efter den valgte problemstillings analyse, og det er derfor denne tilgang, dette speciale gør brug af (Jacobsen, 2007, s. 261).

I specialet kommer den adaptive tilgang og dets samspil til at betyde, at specialet undervejs i analysen kan inddrage andre teorier end de to orienterende og fortolkende teorier fra teoriafsnittet. Ved at inddrage nye teorier kan det være med til at skabe et anderledes billede af de tidligere indsattes vej til kriminalitet, samt opfattelsen af NADA, end blot det billede som teorien om selvkontrol og belastning ville være med til at give (Layder, 1998, s. 172).

Adgang til feltet

I dette speciale gøres der brug af otte semistruktureret livsverdensinterviews til at indsamle den ønskede empiri. Interviewene består af en samtale mellem en interviewperson og en interviewer, som skal være behjælpelig med at besvare specialets problemformulering. Interviewene er udarbejdet ud fra specialets valgte teori fra Travis Hirschi, Michael Gottfredson og Robert Agnew. Da specialet ønsker indblik i de tidligere indsattes vej til kriminalitet, også kaldet deres livsverden, gøres der brug af livsverdensinterviews, da man via denne metode, opnår indblik i interviewpersonernes egne livsfortællinger indeholdende deres egne meninger. Dette gælder uanset, om det er et interview med de tidligere indsatte eller de ansatte i institutionerne, netop for at få et indblik i deres egne meninger og fortællinger både om oplevelsen med NADA, men også de tidligere indsattes livsfortællinger og deres vej til kriminalitet (Brinkmann & Tanggaard, 2015a, s. 31; Kvale & Brinkmann, 2015b, s. 177). Dog gøres der stadig brug af de valgte teorier, hvilket gør interviewene til et semistruktureret interview. Ved at gøre brug af denne metode, har interviewpersonen stadig mulighed for at komme med nye og uddybende spørgsmål undervejs i interviewet (Kvale & Brinkmann, 2015b, s. 185).

Narrative interviews

For at kunne besvare specialets problemformulering, er den valgte metode for dette speciale den kvalitative tilgang med inspiration fra narrativ kriminologi. Den narrative tilgang består i at være en fortælling, der er kendetegnet ved at være et plot eller en fortælling, der er fortalt i retroperspektiv. Yderligere ser narrativ kriminologi nærmere på, hvorledes denne fortælling enten er med til at motivere, opretholde eller medføre, at ens informanter bevæger sig væk fra ødelæggende handlinger, såsom kriminalitet. (Thomsen et al., 2016, s. 14; Sandberg, 2018, s. 233). Det vil sige, at informanterne ser tilbage og fortæller om oplevelser i deres liv, der har fundet sted. Dette gøres, da specialet ønsker at finde informanternes egen narrativitet frem, i forhold til at se på deres fortælling om vejen til kriminalitet, deres egen opfattelse af NADA, og dennes eventuelle betydning for vejen ud af kriminalitet. Det er især opbyggelsen af specialets interviewguide, der er med til at opretholde den narrative tilgang, idet den lægger op til, at informanterne kommer med fortællinger fra deres liv.

Det er dog vigtigt at pointere, at dette speciale blot tager inspiration i den narrative tilgang, og dermed kun gør brug af enkelte dele såsom, at fortællinger sker gennem temporalitet og kausalitet. Det vil sige, at de forskellige begivenheder i informanternes fortællinger, hele tiden fører til en ny begivenhed. Specialet forventer derimod ikke, at informanternes narrativitet udformer sig efter eksempelvis evalueringer og sammendrag, som ellers er de klassiske elementer i en narrativ fortælling (Sandberg, 2018, s. 234+236).

Problematikker med retroperspektiv

Ved at interviewe de tidligere indsatte, og lade dem komme med fortællinger omkring deres fortid, kan der helt naturligt opstå problematikker. En problematik er især, at de kan forvrænge fortiden, da det kan være svært at huske tilbage til hvilke tanker og gerninger, der ledte op til en kriminel handling, samt give bestemte handlinger en anden betydning, end det egentlig havde. Dette betyder, at de tidligere indsatte beskriver følelser, tanker og handlinger, som de reelt ikke havde på det givne tidspunkt, hvilket kan have betydning for deres svar under interviewene. Dermed kan de tidligere indsatte forsøge at legitimere deres tidligere kriminelle handlinger, når de ser tilbage. Ud over at informanterne kan beskrive følelser eller tanker, som de slet ikke havde, så kan det også ske, at informanterne begynder at tage afstand fra det ansvar, der ligger bag deres straf og deres kriminelle gerninger. Dette kan ske ved, at de i stedet lægger vægt på, at deres handlinger var en ulykke, eller at deres kriminelle handlinger blot var ment i sjov, og at det dermed ikke var meningen, at der skulle

ske skade. Ligeledes kan informanterne lægge vægt på, at de kun endte med at udøve kriminelle handlinger på grund af, at de ikke følte, at deres forældre var til stede i deres barndom (Sykes & Matza, 1956, s. 667-668). Hvis dette sker, vil det selvfølgelig give problematikker i forhold til, at det ikke er hele deres sande fortællinger, der fortælles, og analysen ville dermed heller ikke kunne give det helt præcise billede. Om informanterne fordrejer eller prøver at legitimere deres fortid og handlinger, er ikke noget dette speciale kan tage stilling til, og håbet er derfor, at informanterne fortæller om deres liv, uden at fordreje den. At arbejde med retroperspektiv skal dog ikke kun ses som en ulempe, da det også er med til at give specialet et indblik i, hvordan de tidligere indsatte fremstiller deres fortid (de Vaus, 2001, s. 127). Det positive ved at lade informanterne interviewe i retroperspektiv er, at specialet kan få et indblik i NADAs effekt. Dette gøres nemmeste ved at snakke med informanter, der tidligere har været igennem behandlinger med NADA, og dermed kan fortælle, om det har haft en virkning på deres vej ud af kriminalitet, samt hvordan det var at få behandlinger med NADA. Disse fortællinger om NADAs virkning på de tidligere indsatte, kan dermed kun komme frem i retroperspektiv, da det skal være sket i deres liv, før de kan fortælle omkring det.

Rekruttering af informanter

For at kunne besvare problemformuleringen, ønskes det at finde frem til informanter, der tidligere har afsonet i et fængsel, og som samtidig har modtaget NADA behandling. Yderligere ønskes det at finde informanter, der udfører NADA på indsatte, og dermed kan fortælle om deres oplevelser. Der blev fundet frem til otte informanter, herunder seks tidligere indsatte og to ansatte der udøver NADA behandlinger.

Informanterne er fundet ved at opsøge institutioner, der udfører NADA på deres indsatte, og i den forbindelse opnå kontakt til interessante informanter, der ville deltage i et interview. Ydermere, havde det ene gruppemedlem kontakt til en tidligere indsat, som havde fået NADA under sin afsoning, der ligeledes ville lade sig interviewe. Denne indsatte havde kontakt til andre tidligere indsatte, som havde fået NADA under deres afsoning, og som ville deltage i et interview, og på den måde opstod en "snowball effekt". Specialet har dermed ikke opfattelsen af, at det var svært at erhverve informanter, på trods af, at det kan være et sensitivt emne, for informanterne at snakke om. Forud for interviewene, havde informanterne fået viden om, hvad specialet skulle omhandle, og hvad deres rolle som informant kunne bidrage til. Der blev lagt stor vægt på at fortælle informanterne, at de til

hver en tid undervejs i interviewet kunne sige, hvis de ville have en pause eller ikke havde lyst til at besvare det stillede spørgsmål.

Præsentation af informanter

I forbindelse med den nye GDPR-lovgivning er alle informanter anonymiseret via navn, alder, byen de kommer fra, institutionen hvor de har afsonet samt andre personlige informationer, for at sikre at informanterne ikke kan blive genkendt (Bengtsson & Mølholt, 2020, s. 195).

De tidligere indsatte:

Ali er en mand i start 30'erne med anden etnisk baggrund, der kom til Danmark som teenager.

Camilla er i slut 20'erne, og er i gang med at færdiggøre hendes uddannelse, da dette aldrig blev gjort tidligere, idet den kriminelle levevej tog over. Frank er ligeledes i start 30'erne, og har haft et liv fyldt med stoffer. Frank og Camilla er i dag i et forhold og har et barn sammen. Henrik er i midt 30'erne og er til dagligt arbejdsløs.

Hakan er i slut 20'erne og kommer oprindeligt fra Mellemøsten. Han kom til Danmark som flygtning da han var lille, uden det meste af sin familie. Han er i dag i gang med at færdiggøre sin ungdomsuddannelse. Cecilie er midt 30 og ejer i dag sin egen forretning. Cecilies barndom var præget af svigt og misbrug.

Fælles for disse seks informanter er, at de baseret på deres dom, har afsonet i et fængsel, hvor der er blevet tilbudt behandlinger med NADA under deres afsoning.

De ansatte:

De to sidste informanter, Adam og Peter, er ansatte på en institution, der tilbyder NADA til de indsatte som en del af et kognitivt adfærdsbehandling program, der skal hjælpe de indsatte med at finde indre ro og dermed finde vejen ud af kriminalitet. Da det ikke er selve institutionen, der står bag interviewet, men blot nogle af deres ansatte der har sagt ja til at medvirke, er det valgt ikke at offentliggøre, hvilken institution informanterne kommer fra.

Adam har været ansat ved institutionen de sidste seks år, og har i forbindelse med arbejdspladsen taget hans uddannelse inden for NADA.

Peter har de seneste tre år været ansat ved den samme institution, og har de sidste 1,5 år, været med til at udøve NADA behandlinger på deres indsatte. Udover at være en del af NADA behandlingerne, er Peter en del af Anger Replacement Training, hvor man snakker om tidligere oplevelser, som har fået den indsatte til at reagere voldeligt. Udfra disse oplevelser, forsøger de i fællesskab at finde frem til en anden reaktion, som kunne have været mere passende, men hvor man stadig kan sige fra.

Interviewguide og operationalisering

Operationaliseringen for dette speciale laves ud fra begreber og forklaringer fra den valgte selvkontrolteori af Travis Hirschi og Michael Gottfredson, samt teorien om belastning af Robert Agnew. Yderligere er der lavet begreber og forklaringer ud fra problemfeltets eksisterende forskning. Formålet med operationaliseringen er, at spørgsmålene i interviewguiden er let forståelige for informanterne. Operationaliseringen laves i et skema, således at det giver et bedre og hurtigt overblik, samt er nemmere at aflæse. Dette skema er vedlagt som bilag 1.

Dette speciale arbejder med otte semistruktureret interviews, hvor der inddrages elementer fra den narrative tilgang, også kaldet livsfortællinger, og interviewguiden er derfor præget af dette. Samspillet mellem disse forskellige interview tilgange anvendes i dette speciale, da det ligeledes spiller sammen med valget af den adaptive metodetilgang, og det er vigtigt med inputs fra forskellige metodiske tilgange, for bedst muligt at understøtte det, man undersøger (Jacobsen, 2007, s. 272). Interviewguiden er udarbejdet således, at den starter med indledende spørgsmål, som opfattes meget milde og overordnet baggrundsspørgsmål. Dette gøres for at åbne informanterne op og give dem følelsen af tryghed. Specialets interviewguide er udformet på baggrund af en operationalisering af specialets teorier (Kvale & Brinkmann, 2015b, s. 190). Alle de tidligere indsatte bliver stillet samme spørgsmål og alle ansatte bliver stillet samme spørgsmål. Dog er det valgt at stille et ekstra spørgsmål omkring etnicitet til de informanter, der har en anden etnicitet end dansk. Dette gøres, da eventuelle belastninger grundet etnicitet, og den eventuelle negativitet heraf, blev vurderet som værende relevant at spørge enkelte informanter ind til. Yderligere er der i form af det semistruktureret interview, valgt at gøre plads til uddybende eller opfølgende spørgsmål undervejs i interviewet, for at sikre, at alt vigtig information blev indfanget, samt i forsøget på at forstå interviewpersonen bedst muligt (Kvale & Brinkmann, 2015b, s. 185). I dette speciale lyder en del af de uddybende spørgsmål således: (Hvis ja til konsekvenser) Selvom der var konsekvenser for dine handlinger, kunne du så finde på at gøre det igen?

(Hvis nej til konsekvenser) Så du kunne faktisk gøre, hvad du ville? Ville du ønske, der havde været konsekvenser?

Dette er valgt, da det derigennem sikres, at man kommer helt tæt på de tidligere indsatte fortælling om vejen til kriminalitet.

Specialets operationalisering tager desuden udgangspunkt i allerede eksisterende forskning. Mange af de valgte spørgsmål omkring de tidligere indsatte barndom og opvækst, er skrevet på baggrund af Hirschi og Gottfredsons selvkontrolteori, da det vurderes at være vigtigt for specialet at undersøge, om deres selvkontrol har været god eller ikke eksisterende, og hvorvidt dette har kunne spille en rolle i forhold til vejen til kriminalitet. Dette ses via spørgsmål såsom:

1. Oplevede du dine forældre som værende til stede under din barndom?
2. Var der nogen konsekvenser, hvis du gjorde noget forkert som lille?
 - Lærte du noget af de konsekvenser?

Yderligere er der spørgsmål baseret på Agnews teori om belastning, da det vurderes relevant at spørge indtil, om informanterne har været præget af en form for belastning såsom stress, misbrug eller tabet af et nært familiemedlem, som ligeledes har kunne påvirke deres vej til kriminalitet. Denne belastningsteori ses via spørgsmål såsom:

1. Har du igennem dit liv og de oplevelser du har erhvervet dig, nogensinde følt dig stresset, vred, bange eller andre negative følelser?
2. Har du nogensinde haft et mål, som du ikke har kunnet opnå?

Gennem den eksisterende forskning fra Julie Laursen, er det ligeledes interessant at undersøge, hvordan indsatte ofte føler, at de skal opretholde deres hårde attitude, og de dermed ikke kan få gavn af de kognitive adfærdsprogrammer, mens de sidder inde. På baggrund af det, er det i specialets interviewguide valgt at stille følgende spørgsmål:

1. Havde de andre indsatte nogle reaktioner på, at du fik NADA?
2. Hvis der var reaktioner - har disse reaktioner påvirket din deltagelse i NADA?

Formålet med at lave denne operationalisering er for at sikre, at man opnår validitet og reliabilitet. Kort sagt, vil det sige at man sikrer sig, at dette speciale undersøger det, der menes at undersøge. Samt at man sikrer, at man opnår gennemsigtighed.

Validitet kan med andre ord oversættes til gyldigheden af ens resultater af undersøgelsen og bunder i, at man sikrer sig, at man undersøger det, man sætter sig for at undersøge. For at sikre dette, er det vigtigt at udarbejde en operationalisering over, hvilke begreber og forklaringer fra ens teori, man vil undersøge (Kvale & Brinkmann, 2015a, s. 318-319).

Brugen af uddybende spørgsmål er med til at sikre, at validiteten bliver styrket i specialet, i og med at man undersøger det, man har sat sig for at undersøge. Ligeledes er det altafgørende for styrkelsen af validiteten i undersøgelsen, at man ikke laver en interviewguide, der indeholder ledende spørgsmål til informanterne, da det kan præge ens informanternes svar, og dermed ikke undersøge det, man havde ønsket (ibid., s. 320).

Reliabilitet kan med andre ord omtales som pålideligheden af undersøgelsen. Det vil sige, om ens konklusioner kan genskabes af andre forskere senere hen. Gennem den kvalitative metode, er det svært at opnå dette, da mange forskellige faktorer skal spille ind. Det er især vanskeligt at efterkomme ved kvalitativ metode, der tager udgangspunkt i den narrative tilgang og livsfortællinger, da disse fortællinger stort set aldrig vil være de samme. I stedet er det valgt at fokusere på gennemsigtheden af specialet. For at sikre gennemsigthed er teorien, metodevalg, interviewguide og analysestrategien nøje beskrevet (ibid., s. 318).

Operationalisering er vedlagt som bilag 1.

Interviewets forløb

Efter indsamlingen af informanter og udarbejdelsen af interviewguide og operationalisering, kommer selve afholdelsen af interviewene. Disse interviews blev foretaget fysisk, på neutral grund der på forhånd var godkendt af informanterne. Yderligere, er det vigtigt at opnå informanternes tillid for at sikre, at de har mod på at tale frit om emnet. Dette kan dog godt skabe vanskeligheder baseret på den forskel, der kan forekomme mellem de tidligere indsatte og to kvindelige etnisk danske universitetsstuderende, som dette speciale består af (Larsen, 2020, s. 51). For at mindske denne forskel, mødte interviewer op i afslappet tøj og startede hvert interview ud med at tilbyde kaffe og small talk. Desuden forsøger man som interviewer at lægge sine egne forestillinger om informanterne bag sig, således at disse forestillinger ikke kommer til at præge interview spørgsmålene (Larsen, 2020, s. 55; Åkerström & Wästerfors, 2018, s. 154-156).

Dette speciale oplevede dog ikke at de forskelligheder, der kunne forekomme mellem interviewer og informanterne, havde nogen betydning for selve interviewet. Alle informanterne blev oplevet som meget villige til at fortælle om deres kriminelle liv og deres oplevelser af NADA behandlinger. Dog kan man aldrig vide sig sikker på, om informanterne ville have delt andre informationer om deres liv, hvis specialets gruppemedlemmer havde været mere lig med informanterne.

På forhånd for selve afholdelsen af interviewet, var det aftalt fra informanternes side af, at de ikke ville lade sig optage til udarbejdelsen af transskriberingerne. Dette betød dermed, at transskriberingen måtte ske under selve interviewet og ikke bagefter. Grunden til at informanterne ikke ville lade sig optage undervejs var, at de ville sikre fuld anonymitet, hvilket var forståeligt, baseret på de sensitive emner. Dog var der fra gruppens side af, en opfattelse af, at i og med at alle informanterne på den ene eller anden måde kendte til hinanden, og vidste at den første informant havde ønsket ikke at lade sig optage, så ønskede de andre det dermed også, da de nu vidste, at dette var en acceptabel mulighed.

Oplevelsen af at lave interviews der ikke skulle optages, var positiv, da der blev lagt meget mere fokus og fordybelse i samtalen. Informanterne fremstod meget fokuseret, og mere overvejende i forbindelse med deres svar. Fra interviewerens side af, opstod der mere fokus, da man skulle være opmærksom på at få alle svar nedskrevet, da det er enormt vigtigt med en detaljeret transskribering. I forbindelse med en detaljeret transskribering, er det fra specialets side af valgt at inddrage informanternes tøven og grin, for at skabe en mere virkelighedsnær stemning for læseren, som der var under selve interviewet. Tøven fra informanterne ses via to prikker (..), og deres grin via "haha" (Åkerström & Wästerfors, 2018, s. 158-160).

Etiske overvejelser

Når man som forsker arbejder med emner og undersøgelser der omhandler kriminalitet og tidligere kriminelle, er der en række etiske problematikker man skal tage op til overvejelse (Noaks & Wincup, 2009, s. 39-43). Først problematik for dette speciale omhandler beskyttelse af informanternes rettigheder, herunder informeret samtykke. For at opnå informanternes samtykke, er de blevet informeret om, hvad specialet omhandler, samt hvad deres svar bliver brugt til. Samtidig kan en undersøgelse ændres undervejs, og man kan derfor ikke altid garantere samtykke, da man ofte sikrer samtykke i starten af en undersøgelse (ibid., s. 44). Dette er dog forsøgt at undgå, ved at man i starten af interviewet, endnu engang har fortalt, hvad undersøgelsen omhandler, samt hvad

svarene bliver brugt til. Sker der ændringer efter interviews, kan det ikke garanteres, at samtykket er opnået, da der ikke løbende bliver vendt tilbage til informanterne for at opnå samtykke.

Endnu en etisk overvejelse i forbindelse med specialet, er sensitive emner. Dette speciale omhandler informanternes vej til kriminalitet, samt om NADA efterfølgende har hjulpet dem ud af kriminalitet, hvilket er emner, der kan ses som værende sensitive emner for informanterne. Derfor gælder det om, når man laver interviews indenfor sensitive emner, at få ens informanter til at stole på den forsker, der laver undersøgelsen. Ved at opnå tillid fra informanterne, er der større sandsynlighed for, at de vil være mere villige til at åbne helt op, og dermed gå mere i dybden med deres svar omkring deres kriminelle levevej. Som forsker kan man dog opleve, at det kan være svært at opnå den helt store tillid fra alle ens informanter. Dette skyldes at man bliver set på som en udefra, en der ikke har kendskab til det kriminelle miljø, som de kommer fra, da det ikke er et sted, man som forsker som regel selv har prøvet at befinde sig i (Larsen, 2020, s. 51). Dermed er det også ekstremt vigtigt, at man som forsker er forsigtige og omhyggelige med ordvalget til ens informanter. Resultatet for det forkerte ordvalg omkring sensitive emner kan ende med, at informanterne ikke vil besvare spørgsmålet, men kommer med deres generelle holdning til det omtalte ord (ibid., s. 55-57). Derfor skal man sikre, at man er opmærksom på disse emner, der kan være svære at tale om for nogle informanter, og man skal derfor også sikre, at man som forsker prøver at være forstående overfor emnet. For at informanterne følte sig tilpasse i interview situationen, var det vigtigt at gøre opmærksom på, som skrevet tidligere, at de til enhver tid kunne bede om en pause, eller at det var okay at springe et spørgsmål over.

I forbindelse med interviews omkring sensitive emner, er det etisk vigtigt, at man sikrer, at man forlader ens informanter i en ordentlig tilstand, og at de ikke lider ubehag efter interviewet. For at opnå dette, blev der spurgt ind til, hvordan informanterne følte det havde været at tale om deres kriminelle tid og deres oplevelser af NADA behandlinger. Hertil var der bred enighed om, at det havde været en rar oplevelse at tale over deres vej til kriminalitet og hvad deres oplevelse af NADA havde været, og at de dermed følte, at det var en form for terapi. Yderligere var der bred enighed om, at de undervejs i interviewet kunne huske meget mere, end de selv havde regnet med.

Kodning og Analysestrategi

Inden analysen påbegyndes, er det valgt at farvekode transskriberingerne fra informanternes interviews, for at skabe et overblik over, hvad der er relevant i forhold til denne undersøgelse. Dette kaldes for begrebsstyret kodning, og skabes ud fra de begreber og forklaringer, der blev skabt i operationaliseringen (Kvale & Brinkmann, 2015a, s. 263). Specialets koder dannes dermed ud fra belastning, tre hovedkilder til belastning, yderligere belastninger, forstyrrelser til langsigtede forpligtelser, børneopdragelse og selvkontrol og impulsivitet. I forbindelse med specialet anvendelse af den adaptive tilgang, er det vigtigt at læse interviewene igennem, med en teoretisk forståelse, for dermed at spotte vigtige elementer til analysen (Jacobsen, 2007, s. 268). Dog kan dette ses som værende en problematisk måde at kode på, da man herigennem kan komme til at frasortere og overse vigtige pointer (ibid., s. 268). Derfor laves der yderligere nye koder undervejs, for at sikre at der sættes fokus på andre kriminologiske teorier, som kunne være relevant i forhold til undersøgelsen og besvarelsen af problemformulering for dette speciale, hvilket også kaldes for empiristyret kodning (Kvale & Brinkmann, 2015a, s. 263). Dermed benytter specialets sig både af en begrebsstyret og en empiristyret analysestrategi, hvilket bedst kører i spænd med den adaptive og narrative tilgang, som bliver benyttet i dette speciale.

En farvet kodning af interviewene, skal være behjælpelig med at finde frem til, hvilke udtalelser fra specialets informanter, som skal bruges til at besvare problemformuleringen i analysen. Den farvet kodningsform består ligeledes i, at hvert begreb eller forklaring fra operationaliseringen, får hver deres farve. Denne farvekodning er derfor som skrevet med til at give et hurtigt overblik over, hvilke udtalelser der skal med i analysen, men samtidig også, hvor man kan finde dem (Kvale & Brinkmann, 2015a, s. 264).

Analyse

Nedenstående analyseafsnit vil være opdelt i to således, at den passer overens med problemformuleringen. Det vurderes, at det på denne måde giver bedst muligt mening og overblik i forsøget på at besvare specialets problemformulering så fyldestgørende som muligt. Specialets problemformulering er som følgende;

Hvordan lyder de tidligere indsattes livsfortællinger om vejen til kriminalitet? Hvad er de tidligere indsattes og de ansattes oplevelse af NADA?

Første del af analysen vil være bygget op ud fra den narrative kriminologiske tilgang, og den vil derfor omhandle de tidligere indsattes livsfortællinger om vejen til kriminalitet. Her vil der være fokus på hver enkelt livsfortælling, dog med undtagelse af Frank og Henrik, da disse to er brødre, og deres livsfortællinger er meget lig hinanden. For at undgå gentagelser vil der derfor blive analyseret på deres livsfortællinger samtidig. Anden del vil omhandle de tidligere indsatte samt de ansattes oplevelser af NADA og dets virkning.

Til analysen bruges specialets beskrevne teorier; ”*A General Theory of Crime*” af Travis Hirschi og Michael Gottfredson, samt Robert Agnews ”*A General Strain Theory*”. Derudover vil der inddrages andre relevante kriminologiske teorier og dermed den adaptive tilgang, som kan bruges til at skabe den bedst mulige forståelse af informanternes livsfortællinger, som denne analyse bygges op på, samt besvare problemformuleringen bedst muligt.

Udover teorierne vil der i analysen også være fokus på det benyttede eksisterende forskning fra problemfeltet, herunder Socialstyrelsens ”*Veje ind og ud af kriminalitet*”, samt ”*We don’t want you to think criminal thoughts*”, skrevet af Julie Laursen. Dette gøres, da det vurderes, at disse undersøgelser ligeledes vil være behjælpelige med at skabe en forståelse af fortællingerne samt besvarelsen af problemformuleringen.

HAKAN

Analysen bygges som forventet på vidt forskellige livsfortællinger. Analysen starter med Hakan, som kun har begået kriminalitet en enkelt gang, og som hele sit liv har levet op til samfundets forventninger og normer, såsom at engagere sig i skolen, lektier og haft sunde hobbyer såsom fodbold og et arbejde som flaskedreng; “(...) jeg var meget engageret, og jeg har altid været en af de bedste i min klasse. Det var jeg gennem hele folkeskolen. Jeg lavede altid mine lektier, og jeg sad altid med mine hænder oppe” (Bilag 3, s. 27). Dog har Hakans liv derhjemme ikke været fri for belastninger, da Hakan og hans far er kommet til Danmark som flygtninge fra et Mellemøstligt land, og de har måtte efterlade Hakans mor og søskende i deres eget land;

“Min far flygtede med mig til Danmark, da jeg var omkring fem år gammel. Det er virkelig begrænset, hvad jeg kan huske fra dengang. Men der var krig i vores landsby, og min far var meget politisk aktiv, så han blev nødt til at flygte(...) Min mor bor stadig i [land] den dag i dag med mine tre andre søskende, de kan ikke få tilladelse til at komme til Danmark, så min mor og andre søskende har ikke været en stor del af min barndom og slet ikke mit liv her sidenhen(...)”
(Bilag 3, s. 27).

Man kan ud fra ovenstående argumentere for, at Hakan tidligt i sit liv har oplevet at lide et tab, der har stor betydning for ham. Hermed menes der samvær med hans mor og søskende, da de har måtte leve i vidt forskellige lande langt fra hinanden, og med et forhold der dermed kan være svært at bibeholde; “Mit forhold til min mor var jo kun igennem telefonen(...)” (Bilag 3, s. 28). Her er dermed tale om en af Agnews tre hovedkilder til belastning, som netop omhandler det, at lide et stort tab af en vigtig person, som her har været både Hakans mor og søskende.

Hakan oplever flere former for belastning i hans barndom, den første han fortæller om ses allerede på sin vej til Danmark; “(...) men også bare selve vejen her til Danmark, var virkelig ikke sjov. Jeg har set ting, femårig ikke skal se (...) Jeg er aldrig blevet mishandlet, men jeg har set ting. Jeg har følt mig utryg størstedelen af mit liv” (Bilag 3, s. 30+31). Der kan ud fra dette citat argumenteres for, at Hakan har haft dårlige oplevelser i Mellemøsten og på sin vej til Danmark, hvilket igen er en af Agnews tre hovedkilder til belastning, som kan føre til kriminalitet, og som har ført til flere yderligere belastninger for Hakan og hans far. Dette ses i følgende citat;

“Han er en meget indelukket mand, og to mænd, der ikke snakker sammen, men som begge har lidt under et stort traume, det går jo bare galt altså(...) Nogle weekender, hvor vi ikke havde planer, kunne jeg godt bare sidde på mit værelse og tænke. Bare stene ind i en væg og tænke over alting. Jeg var jo helt skør(...) Det var så tydeligt, at vi ikke havde det godt, og var der stilhed, så var der stor mulighed for, at vi bare ville sidde i hvert vores hoved med alle vores tanker”

(Bilag 3, s. 28+29).

Ovenstående citat fra Hakans livsfortælling kan forstås ved hjælp af belastningsteorien, da man kan argumentere for, at hjemmet med hans far bærer præg af, at de ikke har en særlig god kommunikation og dermed ikke taler om de ting, de har oplevet eller går dem på, hvilket er en yderlig belastning ifølge Agnews teori.

En anden yderlig belastning ses i forholdet mellem Hakans far og mor, som har haft en del naturlige problemer grundet i, at de nu lever hvert deres liv i hvert deres land; *“(...) min mor græd meget. Rigtig meget. De savnede hinanden så meget. Min far græd ikke, men når de havde snakket, ville han gå ind i hans soveværelse i flere timer nogle gange. Så han græd nok der. Kunne jeg forestille mig”*

(Bilag 3, s. 29).

Dette ses ligeledes som en yderlig belastning, da dette citat understøtter, at der har været problemer i hjemmet mellem forældrene. En anden yderlig belastning består ifølge Agnew i, at ens forældre har stået uden job. Det vides ikke, hvorvidt Hakans mor har haft et job, men han fortæller således om sin far; *“(...) han arbejder på fabrik, men er faktisk uddannet læge. Det betyder bare ikke noget her”* (Bilag 3, s. 27). Hakans far har altså et job, men jobbet lever ikke op til den uddannelse, som Hakans far egentlig har. Dette kan ligeledes ses som yderlig belastning, grundet i at faren er gået fra at være i et godt stillet job til et dårligt stillet job.

Ifølge Agnew er de forskellige former for belastning med til at øge et individs negative følelser, såsom stress, vrede og frustration, hvilket øger presset og sandsynligheden for kriminel adfærd. Dette ses der også eksempler på ved Hakan; *“Alle negative følelser, du overhovedet kan forestille dig, har jeg følt. Men især stress. Bange og ked af det. Og angst(...) Jeg har følt mig utryg størstedelen af mit liv”* (Bilag 3, s. 30+31).

Her er det tydeligt, at de belastninger, som Hakan bliver udsat for allerede meget tidligt i hans liv, giver ham flere negative følelser, hvilket kan have været med til at øge hans følelse af belastning, og dermed have presset ham ud i kriminalitet.

Gennem Hakans barndom har hans far været meget opmærksom på Hakans adfærd, integrering og opdragelse. Dette er vigtigt ifølge Hirschi og Gottfredson for at sikre, at et barn udvikler sin selvkontrol, og at der samtidig er konsekvenser for afvigende adfærd. Dette ses der eksempler på i følgende citat;

“(...) han gik meget op i, at jeg opførte mig ordentligt, lavede min lektier, og at jeg blev integreret rigtig godt (...) Lavede jeg en sjælden gang imellem ballade, så kan du tro, jeg fik en over nakken. Han gik op i, at jeg havde respekt overfor ham, lærerne og generelt bare alle. Han var meget opmærksom” (Bilag 3, s. 28).

Som det ses i citatet, sørgede Hakans far for, at der var konsekvenser for Hakan, hvis han skulle have afvigende adfærd. Supplerende til dette fortæller Hakan, at han lærte af disse konsekvenser, da *“(...) det var ikke for sjov, når far fandt klipklapperne frem”* (Bilag 3, s. 28). At konsekvenserne bestod i, at blive slået med en klipklap, kan ses som værende hård disciplinering, som ifølge Agnew er en yderlig belastning.

Ifølge Hirschi og Gottfredson er konsekvenser for forkerte handlinger vigtige, hvis de unge skal lære at udvikle deres selvkontrol. Hvis ikke der findes konsekvenser, og de unge dermed ikke udvikler deres selvkontrol, så vil man ofte opleve, at de unge i stedet udvikler sig til at være impulsive, ufølsomme, risikovillige og kortsynet og dermed øge sandsynligheden for at begå kriminalitet. I Hakans interview er der ingen eksempler på, at han skulle være mere impulsiv, ufølsom, risikovillig eller kortsynet end andre, og som han selv siger, da der spørges ind til hans egen mening omkring hans impulsivitet; *“Ikke mere end normalt”* (Bilag 3, s. 29). Man kan derfor argumentere for, at de konsekvenser Hakans far har opstillet, har været med til at udvikle Hakans selvkontrol og dermed mindske hans impulsivitet og sandsynligheden for at begå kriminalitet.

Ifølge Hirschi og Gottfredson kan kriminelle handlinger ofte ses som værende forstyrrelser til langsigtede forpligtelser såsom et arbejde, ægteskab, familie eller venner. Individer med lav eller

ingen selvkontrol har derfor også større tendens til at have et dårligt ægteskab eller et dårligt job, idet de ikke har lysten til at engagerer sig i disse forpligtelser. Da Hakans kriminelle handling har været et enkelt forestående, ses der ingen eksempler i hans interview på, at han skulle have haft problemer med langsigtede forpligtelser, hvilket derfor var forventeligt. Dog kan man argumentere for, at hans kriminelle handling forstyrrer hans langsigtede forpligtelse til hans uddannelse, da han må droppe ud af skolen grundet hans dom.

Ser man nærmere på Hakans engagement i hans hobby, arbejde og skole viser dette, at han har haft stærke sociale bånd, ud fra Travis Hirschi *Social Bond Teori*. Her har Hirschi opstillet fire sociale bånd; Attachment, Commitment, Involvement og Belief, hvor disse sociale bånd alle vil kunne have en indflydelse på vejen til kriminalitet. Ifølge Hirschi, så er sandsynligheden større for at begå kriminalitet, jo svagere bånd man har. I Hakans tilfælde er det her relevant at se nærmere på det sociale bånd kaldet Commitment, som omhandler et individs uddannelse, job og status som voksen (Hirschi, 2002, s. 47-53). Her har Hakan et stærkt bånd til commitment, da han engagerer sig meget i hans uddannelse og fritidsjob. Ved at have dette, mindsker man ifølge Hirschi sandsynligheden for at begå kriminalitet, da man har for meget at miste, herunder eksempelvis sit gode ry og en plet på sin straffeattest. Alt det man har arbejdet for og investeret tid i, kan man dermed miste (ibid., s. 162-163). Derudover kan man argumentere for, at Hakan ligeledes havde et stærkt bånd til Involvement, som omhandler involvering i sit liv gennem aftaler, hobbyer og interesser, hvor Hakan havde stor interesse i hans hobby som fodboldspiller. Har man et stærkt bånd til involvement, har man hverken tid eller tanker om, at begå kriminalitet ifølge Hirschi (ibid., s. 187-196).

At Hakan har engageret sig meget i hans skole, fritidsjob og hobby, kan dog ses som en flugt fra den virkelighed, han levede i derhjemme; ”*For så sad vi bare der i stilhed med alle vores mareridt og tanker. Men så var det godt, at man havde lektierne at fordybe sig i, eller vennerne til at spille fodbold(...)*” (Bilag 3, s. 29). Man kan herudfra argumentere for, at Hakans vej til kriminalitet har været præget af en form for facade. Udadtil har alting virket normalt med en far og søn, der var godt integreret. En far med arbejde, en søn der var god i skolen, havde sunde hobbyer og et fritidsjob, mens det derhjemme i virkeligheden har været en helt anden sandhed;

“(...) han var der altid for mig, jeg var aldrig sådan rigtig alene hjemme, og han gik meget op i, at jeg opførte mig ordentligt, lavede min lektier, og at jeg blev integreret rigtig godt. Altså han var der

fysisk kan man sige, men ikke psykisk du ved. Udadtil virkede han sikkert som om, han bare havde styr på det hele. Men når vi bare var derhjemme, så var det noget helt andet”

(Bilag 3, s, 28).

Dette argumenterer for, at Hakan har levet i to forskellige verdener. Den samfundet så, hvor Hakan og hans far levede op til samfundets forventninger og normer, men hans liv bag denne facade var en helt anden verden, og vejen til kriminalitet har været fyldt med flere forskellige former for belastninger, trods en far der har været opmærksom på Hakans adfærd, og som har sat konsekvenser, når dette har været nødvendigt.

Det er interessant at se nærmere på Hakans forhold til sin far i forbindelse med John Bowlbys *tilknytningsteori*, som omhandler et individs stærke emotionelle bånd til deres primære omsorgsperson. Ifølge Bowlby, så udgør et individs erfaringer med tilknytninger, trygge eller utrygge, et forventningsmønster, når der indgås relationer. Dette kommer dermed til at præge den måde, man som individ reagerer på. Hakans tilknytning til sin far, kan ses som værende ængstelig undvigende tilknytning, hvor individet forventer at blive afvist, og derfor undgår kontakt (Bowlby, 1988, s. 138-139). Et eksempel på dette kunne være citatet; “(...) *jeg kom heller ikke til min far, når jeg var ked af det, eller hvis jeg ikke kunne sove om natten, fordi jeg havde mareridt, om de ting vi havde oplevet*” (Bilag 3, s. 29). Her fortæller Hakan, hvordan han ikke ville komme til sin far, hvis han oplevede nogle negative følelser, såsom at være ked af det eller havde mareridt. Dette kan muligvis forklares ved, at faren selv havde meget at arbejde med, og Hakan derfor ikke ville belaste sin far yderligere. At Hakan forventer at blive afvist og derfor helt undgår kontakt, kan være en forklaring på den konstante stilhed, der altid var i hjemmet (Bowlby, 1988, s. 138- 139).

Ifølge Socialstyrelsen undersøgelse *Veje ind og ud af kriminalitet*, fortæller de tidligere kriminelle om en barndom fyldt med ustabilitet i form af problemer i familien samt dødsfald af nære relationer, hvilket har ført til traumatiske hændelser for de tidligere kriminelle. Dette har skabt en belastning for de tidligere kriminelle, som har ledt dem ud i voldelig adfærd, i forsøget på at bearbejde de traumatiske oplevelser. Dette stemmer godt overens med Hakans livsfortælling om hans vej til kriminalitet. Hakan har oplevet stor ustabilitet op til hans kriminelle handling, her i form af at være flygtninge fra krig, problemer i hjemmet, samt at miste samværet til en nær relation. Dette har skabt så stor en belastning for ham, og i og med at alt dette aldrig er blevet bearbejdet, kan det have haft

betydning for hans voldelig hændelse, der førte til fængselsstraf; *“(...) at jeg har oplevet alt dette, og aldrig er kommet ud med det, har været den eneste betydning for, at jeg endte med at begå kriminalitet”* (Bilag 3, s. 31). Ud fra ovenstående kan det konkluderes, at Hakans livsfortælling om vejen til kriminalitet kan forstås ved hjælp af Agnews belastningsteori. Hakan har både oplevet ubehagelige oplevelser gennem hans opvækst, samt det at lide et stort tab i forbindelse med samværet med hans mor. Dette har ført til flere yderligere belastninger samt en del negative følelser. Modsat Hirschi og Gottfredsons teori om selvkontrol har Hakan ikke haft mangel på selvkontrol, været impulsiv eller manglet konsekvenser på afvigende adfærd. Det kan dog diskuteres, hvorvidt hans far egentlig har været til stede. Hakans far har været opmærksom på afvigende adfærd og en dertilhørende konsekvens. Han har dog ikke været opmærksom på Hakans psykiske tilstand, og at der har været brug for et indgreb.

ALI

Informanter med en helt anderledes livsfortælling end Hakan, er informanterne Ali, Camilla og Cecilie. Alle tre informanters livsfortælling om vejen til kriminalitet har båret præg af, at de har haft svært ved at leve op til samfundets normer og forventninger.

Modsat Hakan har Ali aldrig engageret sig i skolen og de dertilhørende lektier, Ali har desuden ingen hobbyer haft, udover at spille fodbold for sjov med de andre unge, fra de blokker han boede i; *“Skolen sagde mig dog ikke så meget, vi ville meget hellere bare spille fodbold og hygge os. Altså jeg har jo færdiggjort min folkeskole, og jeg var da også i gang med HTX, men den droppede jeg så ud af, fordi jeg ligesom fik travlt med en del andet”* (Bilag 3, s. 1). Her er dermed ikke tale om stærke bånd til hverken commitment eller involvement ifølge Hirschis Social Bond teori, da Ali hverken engagerer sig i skolen eller tidskrævende fritidsaktiviteter. Havde Ali haft stærke bånd, kunne dette ifølge Hirschi have mindsket sandsynligheden for kriminalitet (Hirschi, 2002, s. 162-163+187). Man kan dog argumentere for, at Ali egentlig gerne ville engagere sig i skolen, men ikke havde de nødvendige evner til at opnå dette mål; *“Når man så ikke kan gøre det godt, så er det nok bare sejere at lade som om man er ligeglad, og ikke gå for meget op i det(...)”* (Bilag 3, s. 2).

Her kan derfor være tale om en af Agnews hovedkilder til belastning, nemlig manglende evne til at opnå et ønskede mål, i og med at Ali ikke har kunne leve op til de forventninger, samfundet samt hans forældre havde til ham; *“Og der har helt sikkert også været forventninger fra mine forældre*

omkring karakter (...)” (Bilag 3, s. 7). Ovenstående citater omhandlende Ali’s manglende engagement i skolen og manglende evne til at opnå målet omhandlende forventninger kan ligeledes ses som et eksempel på *Differentiel Opportunity Teori* skrevet af Richard Cloward og Lloyd Ohlin, hvor der ifølge deres teori ikke er ligevægt mellem det, man ønsker at opnå; i dette tilfælde, at klare sig godt i skolen, og det der faktisk er opnåeligt; at Ali ikke har de kognitive evner. Ifølge denne teori, har alle dermed ikke lige muligheder, hvilket kan føre et individ til at søge mod kriminelle subkulturer, i forsøget på at opnå ens mål. Når Ali ikke har kunne opnå dette ønske eller mål, har han derfor i stedet søgt mod kriminelle subkulturer (Cloward & Ohlin, 1960).

En yderligere belastning i forbindelse med Ali’s skolegang ses i citatet omkring Ali’s forhold til sine lærer; *“Det er jo ikke fordi de var dumme. Det er bare, hvis man ikke passer ind i deres lille kasse, og ikke gør præcis som deres papir siger man skal, så er man bare dum og uden for rækkevidde. Sådan følte jeg det i hvert fald. Altså så kan man til sidst bare passe sig selv”* (Bilag 3, s. 2).

Her kan der være tale om yderlig belastning i forhold til dårlige skole forhold, herunder Ali’s dårlige forhold til sine lærer, da han følte, at de så ham som dum og uden for rækkevidde, og derfor fik lov til blot at passe sig selv. Dette kan ifølge Agnew ligeledes øge sandsynligheden for kriminelle handlinger. En anden form for yderlig belastning kan være diskrimination mod et individs etnicitet. Da Ali stammer fra Mellemøsten, var det derfor relevant at spørge ind til, om Ali oplevede nogle former for diskriminering; *“(...) når man så går på gaden, og de der blikke man kan få fra nogle folk. Som om de allerede ved, at man er kriminel ikke? Bare fordi jeg er perker. Men jeg var jo så også kriminel, så de havde jo også ret i deres blikke. Det er bare som om det bare lå i kortene for mig, tror jeg”* (Bilag 3, s. 6).

Ifølge citatet er det tydeligt, at Ali har oplevet, at der har været ekstra fokus på hans etnicitet, og at han har følt sig stigmatiseret som kriminel grundet dette, og at det *“lå i kortene”* for ham. Derfor kan dette ses som en yderlig belastning, som Ali har oplevet i hans vej til kriminalitet. At Ali stemples som kriminel kan desuden forstås ved hjælp af Erving Goffmans teori omhandlende *Stigmatisering*. Stigma ses som et negativt karakteriserende kendetegn, som adskiller en person fra andre. Stigmaet kan komme til at overskygge personens øvrige egenskaber (Jacobsen & Kristiansen, 2009, s. 20-21). Det betyder, at individer, der eksempelvis sælger rusmidler som Ali, først og fremmest ses som pusher med de fordomme, som folk har om individer, der sælger rusmidler, fremfor at blive set som

mennesker, der er en del af en familie eller er en klassekammerat, og som har forskellige ressourcer. Konsekvensen er ofte, at stigmatiserede individer generelt og ofte ubevidst diskrimineres. At Ali stemples ud fra hans etnicitet, er desuden det Goffman kalder for Tribal stigma, som er stigma omkring race, nationalitet eller religion (ibid., s. 20-21).

Der ses desuden eksempler på i Ali's livsfortælling, at hans barndom har været præget af problemer i hjemmet og afvisning af sine forældre, hvilket er en af de yderlige belastninger, som kan føre til kriminelle handlinger ifølge Agnew. Ali blev spurgt ind til, om han nogensinde havde følt sig afvist af sine forældre, hvortil han svarer; *"Altså helt sikkert nok af min far. Min mor kunne man altid komme til. Og jeg tror vi hurtig lærte, at der ikke var så meget at komme efter hos far, så det droppede man ligesom bare, ikke?"* (Bilag 3, s. 4). Her ses der en stor forskel i Ali's forhold til henholdsvis sin far og sin mor, hvor han altid har kunne regne med sin mor men ikke sin far, og derfor opgav at komme til ham. Dette kan forstås ved hjælp af Bowlby's tilknytningsteori, hvor tilknytningen til Ali's mor kan kategoriseres som en sikker tilknytning, hvor et individ føler sig sikker på, at ens nærmeste omsorgsgivere vil være klar til at hjælpe, hvis et behov skulle opstå. Hvorimod tilknytningen til Ali's far kan kategoriseres som værende ængstelig undvigende tilknytningsmønster, hvor individet forventer at blive afvist, og derfor undgår kontakt (Bowlby, 1988, s. 138-139).

Der var desuden andre problemer i hjemmet og dermed yderlig belastning, i og med at hans far havde mange andre kærester, samt at hans forældre senere blev skilt, hvilket ikke er en norm ifølge deres kultur; *"altså min far havde rigtig mange andre kærester(...) Det var først da mine forældre skulle skilles, at vi ligesom... Sådan var anderledes, eller hvad man siger. Det er jo slet ikke normalt i vores kultur. Men det var så der, at vi flyttede til Danmark, og min far blev nogle år i [EU-land]"* (Bilag 3, s. 1+4). At Ali nu boede i et andet land end sin far, kan argumentere for, at Ali, ligesom Hakan, lider et tab af en vigtig person i form af samværet med sin far, hvilket er en af Agnews tre hovedkilder til belastning. Ali lider desuden et endnu større tab lige op til hans fængselsstraf; *"Vi var sammen i fem år, men så døde hun i et biluheld (...)"* (ibid., s. 5). Her fortæller Ali om hans forlovede, som han var sammen med i fem år. At dette er et stort tab understreges af, at tabet sker lige inden, at han begiver sig ud i mere alvorlige kriminelle handlinger; *"(...) efter hun døde, så gik der ikke længe før jeg så kom i fængsel i fem år (...) Havde det ikke været for hendes død, så var jeg måske stadig kriminel i dag. Altså fordi så var det bare blevet i det små, og så var jeg ikke blevet snuppet"* (ibid., s. 5+7).

Man kan samtidig argumentere for, at presset for denne store belastning, har øget Alis negative følelser; “(...) *fuck hvor var jeg ked af det. Det føltes så uretfærdigt og uvirkeligt ikke? Forestil dig det lige. Sammen i fem år, og så er hun bare væk. Lige pludselig. Det var et stort hul, det lover jeg dig*” (ibid., s. 7). Ifølge Agnew er belastninger for individet med til at øge negative følelser, som Ali her oplever, hvilket øger presset og sandsynligheden for kriminel adfærd. I Alis tilfælde var han dog på tidspunktet af sin forlovedes død allerede kriminel, men det var først efter hendes død, at han endte ud i alvorligere kriminalitet, hvilket ifølge ham selv, fik ham fængslet. Man kan dermed argumentere for, at de øgede negative følelser efter hans forlovedes død, har presset ham yderligere.

Ali har desuden haft et mål om at tjene penge, hvilket han først forsøger gennem hans job i et supermarked, men da der ikke er nok penge i det for ham, vælger han i stedet at sælge rusmidler, for at kunne opnå hans mål om flere økonomiske midler; “(...) *det er virkelig ikke mange penge, der kommer ud af [jobbet i supermarkedet]. Så er det nemmere og hurtigere at sælge stoffer*” (Bilag 3, s. 7). At have manglende evne til at opnå et mål, er ligeledes et af Agnews tre hovedkilder til belastninger, hvilket Ali her dermed lider belastning under. Dette kan desuden forstås ved hjælp af *Differentiel Opportunity Teori*, hvor der ifølge denne teori ikke er ligevægt mellem det, man ønsker at opnå, hvilket i dette tilfælde er at tjene penge, og det der faktisk er opnåeligt. Her menes der, at lønnen ikke levede op til Ali's mål om at tjene penge. Ifølge denne teori, har alle dermed ikke lige muligheder, hvilket kan føre et individ til at søge mod kriminelle subkulturer, i forsøget på at opnå ens mål gennem ukonventionelle midler, hvilket i Ali's tilfælde er ved at søge mod en kriminel subkultur, hvori der sælges rusmidler og senere hen våben (Cloward & Ohlin, 1960).

I forhold til Hirschi og Gottfredsons selvkontrolteori og herunder kriminalitet som forstyrrelse til langsigtede forpligtelser, kan man i Ali's livsfortælling se, at han ikke kan engagere sig i sit arbejde, da hans kriminelle handlinger tager mere overhånd, da der er flere penge i dette. Samtidig begynder han at stjæle fra arbejdspladsen, hvilket får ham fyret; “*Og så var jeg i et supermarked lige kort. Men så stjal jeg og blev fyret haha(...) Det er virkelig ikke mange penge der kommer ud af [jobbet i supermarkedet]. Så er det nemmere og hurtigere at sælge stoffer*” (Bilag 3, s. 5+7). Ali bliver dermed forstyrret i hans engagement i fritidsjobbet, grundet hans mål om at tjene penge, hvilket fører ham til kriminelle handlinger. Dette er desuden et eksempel på lav selvkontrol ifølge Hirschi og Gottfredson,

i og med at han ved at stjæle handler impulsivt, risikovilligt og kortsigtet, og ikke tænker på de mulige konsekvenser.

Måden hvorpå Ali endte ud i at sælge stoffer, kan forsøges at forstås via Ronald Akers og hans *Social Learning Theory of Crime*, omhandlende kriminalitet og afvigende adfærd, og måden hvorpå det kan bruges til at motivere og styre individer. Ifølge Akers er det en kontekst af social struktur, som er med til at skabe afvigende adfærd. Definerer et individ sig eksempelvis med afvigende venner, er der en større risiko for, at individet selv vil have afvigende adfærd (Akers, 2018, s. 81). Et eksempel på dette ses i følgende citat; *“(...) men man kendte jo de lidt ældre fra blokken som solgte, og de spørger om man vil tjene lidt, og det vil man jo. Og alle andre gjorde det også bare, så man tænkte virkelig ikke rigtig over det”* (Bilag 3, s. 6). Her kan der argumenteres for, at der er tale om Akers differentiel tilknytning, da Ali har været udsat for definitioner, der har været gunstige for kriminelle handlinger i og med at han kendte andre fra blokken, som solgte rusmidler. Samtidig kan man argumentere for, at der også er tale om imitation, da Ali starter ud med at sælge rusmidler, da han har observeret lignende opførsel fra andre fra blokken (Akers, 2018, s. 81+83).

Der ses desuden stor forskel på Ali's forældre, og hvor opmærksomme de var på hans adfærd, samt hvem af forældrene, der stod for konsekvenserne der passede til Ali's afvigende adfærd;

“(...) min mor var opmærksom, synes jeg, men man kunne jo også altid bare lyve(...) Min mor ville jo altid gerne vide, hvor jeg var, hvem jeg var med og hvad vi lavede. Min far fik jo kun ting at vide gennem min mor(...) Hvis vi havde lavet ballade, var det jo sådan [far] der stod for skæld ud og straf. Ikke at min mor ikke kunne skælde ud, men det var ligesom far man frygtede”
(Bilag 3, s. 2+3).

Ud fra ovenstående citat er det tydeligt, at det er Ali's mor, der er opmærksom på og genkender afvigende adfærd, men at det er Ali's far, der sørger for at sætte konsekvenser. Dette er ifølge Hirschi og Gottfredson tre vigtige elementer i forhold til at udvikle et barns selvkontrol. Et problem med måden forældrene delte disse opgaver op på er, at Ali følte han nemt kunne lyve overfor sin mor omkring sine handlinger, og dermed undgå konsekvenserne. Samtidig ses der også et eksempel på, at selvom Ali's far satte konsekvenser, så var disse ikke hårde nok, og det afholdt ham ikke fra, at fortsætte med den afvigende adfærd;

“Så kunne man gå og vente hele dagen på, at far kom hjem, og jeg lover ventetiden var næsten det værste. For man vidste jo godt hvad der skulle ske. Så fik man bare skæld ud og en over nakken puha. Og de lange lange lange snakke, og sådan han ville sige, hvor skuffet han var, og hvor skuffet alle i familien ville blive, og alt muligt sådan der. Så skæld ud var der helt sikkert, men altså dagen efter var der jo ovre igen. Så var det glemt på en måde, og så glemmer bare hurtigt de der konsekvenser der var” (Bilag 3, s. 3).

Det er dog svært at argumentere for, hvad Ali's far skulle have gjort anderledes i forhold til disse konsekvenser, da Ali giver udtryk for, at han godt ved, at disse konsekvenser kommer og at han frygter dem, dette har dog bare ikke været nok i Ali's situation. Selvom forældrene er opmærksomme og sætter konsekvenser, som ifølge Hirschi og Gottfredson burde være simpelt nok i forhold til at udvikle barnets selvkontrol, så er det ifølge teoretikerne dog stadig vigtigt at investere tid i barnet, hvilket muligvis er problemet her. Selvom Ali's far sætter konsekvenser, er han der ikke næste dag, til at samle op på konsekvenserne og den afvigende adfærd, og dermed er konsekvenserne hurtig glemt igen, som Ali også selv pointerer.

At der i Ali's vej til kriminalitet har været forstyrrelser i hans langsigtede forpligtelser samt at hans forældres opmærksomhed og konsekvenser ikke har haft den store effekt, kan have haft betydning for Ali's selvkontrol og dermed hans impulsivitet og risikovillige adfærd; *“(...) vi gjorde jo hvad vi havde lyst til, især jo ældre vi blev(...) Det var jo det det hele gik ud på. Altså i de ting jeg gjorde, der var det et must at løbe en stor risiko” (Bilag 3, s. 4+8).*

Ifølge Hirschi og Gottfredson ses det, at være impulsiv og risikovillig som følger af lav selvkontrol, og man kan derfor argumentere for, at Ali's vej til kriminalitet var præget af en lav selvkontrol.

Ifølge Socialstyrelsen undersøgelse *Veje ind og ud af kriminalitet*, fortæller de tidligere kriminelle om en barndom fyldt med ustabilitet i form af problemer i familien. Dette stemmer overens med Ali's livsfortælling om hans vej til kriminalitet, da hans far har været meget fraværende i hans barndom. Derudover har der været problemer mellem hans forældre, blandt andet fordi, at hans far har været hans mor utro med adskillige kvinder, hvilket har ført til en skilsmisse; *“(...) min far havde rigtig mange andre kærester, så det har jo helt sikkert været et problem tænker jeg” (Bilag 3, s. 4).* Dog har Ali's mor været meget nærværende og opmærksom på Ali's adfærd, og forsøgt at belaste ham mindre,

ved ikke at lade ham vide, når hun var påvirket af hendes mands adfærd; *“Jeg tror virkelig min mor var god til at skjule hvis hun har været ked af det. Jeg har ikke tænkt over det i hvert fald”* (ibid., s. 4).

I undersøgelsen fortæller de tidligere kriminelle ligeledes om, hvordan de har haft svært ved at leve op til skolens og forældrenes forventninger, samt en barndom der var præget af forældre, der ikke har kunne magte opgaven omkring at skulle sætte konsekvenser for deres børn. Ali har ligeledes haft svært ved at leve op til skolen og familiens forventninger, og som skrevet tidligere, har han ofte fået at vide af hans far, at hans afvigende adfærd skuffer forældrene. Dog kan man ikke argumentere for, at Ali's forældre ikke har kunne magte opgaven omkring det at sætte konsekvenser for Ali og hans adfærd, men har i stedet fejlet, når det kom til at investere nok tid i barnet, her med henblik på Ali's far.

Ud fra ovenstående kan det konkluderes at Ali's livsfortælling om vejen til kriminalitet har båret store præg af ubehagelige oplevelser gennem hans opvækst, som kan forstås som belastninger ifølge Agnews teori, herunder i form af diskrimination af hans etnicitet, ikke at kunne leve op til de forventninger, der var til ham, samt store former for svigt fra hans far, hvilket samtidig er tolket som at lide et tab i forhold til fraværet af faren. Dog lider Ali et stort tab i forbindelse med hans afdøde forlovede. Dette har ført til flere yderligere belastninger samt en del negative følelser såsom vrede, ked af det, stress og frustration. Derudover har Ali en meget lav selvkontrol og er derfor meget impulsiv og risikovillig, hvilket kan have haft stor betydning for hans vej til kriminalitet.

FRANK OG HENRIK

Frank og Henrik er brødre, og de har haft en meget anderledes barndom end de andre informanter. De kommer, fra det de mener, er en rigtig kernefamilie, hvor deres forældre altid har været til stede, opmærksomme og behjælpelige med lektier. Deres barndom har fuldt normen med skolegang, gode venner og sunde hobbyer, og dermed gode stærke bånd til både commitment og involvement, hvilket ses i følgende citatet fra lillebroren Frank;

“Altså jeg kommer jo egentlig fra en rigtig kernefamilie, tror jeg man vil sige (...)

Det lå jo egentlig ikke i kortene at jeg skulle blive kriminel. Og ej heller min bror. Altså der var ikke noget i min barndom, som ligesom.. Sådan stikker ud du ved. Jeg tror virkelig vi var helt normale

gennemsnitsdanskere. Vi gik i skole, havde gode venner, spillede fodbold og computer. Lavede vores lektier” (Bilag 3, s. 10).

Forældrene havde desuden gode stabile jobs, hvor der blev taget hensyn til familien og dermed ikke taget tid fra samværet med børnene ifølge storebror Henrik; *“Der var ingen problemer, vi var virkelig en ganske almindelig familie. Og ja de havde begge et arbejde, men ikke noget der gik ud over os børn eller familien. Det var ganske almindelige jobs, så de var altid hjemme om morgenen og om aftenen”* (Bilag 3, s. 24). Som citaterne fra deres livsfortællinger beskriver, har der ingen problemer været i hjemmet hos Frank og Henrik, og de har dermed ingen belastninger med hjemmefra, som ellers kunne have lagt til grunde for, at de endte ud i kriminalitet ifølge Agnews teori.

Brødrene oplever desuden ingen belastninger i deres skolegang. De beskriver dem selv som ganske almindelige i skolen og til fritidsaktiviteter, hvor de ligger kognitivt og fysisk som værende middel;

“Hverken jeg [Frank] eller min bror har nogensinde været sådan mega gode i skolen, og sgu heller ikke til sport haha. Men vi var heller ikke dumme i skolen, og vi var jo heller ikke boldmongoler vel haha. Så helt normal livshistorie tror jeg(...) Altså som sagt, så var min skolegang ganske almindelig. Jeg havde masser af venner, jeg havde fine karakter, dog ikke de bedste vel, og min mor sørgede jo for, at jeg altid fik lavet mine lektier”
(Bilag 3, s. 10).

Franks citat bakkes desuden op af følgende citat fra Henrik; *“Jamen folkeskolen var fin. Jeg var ikke den dumme og hellere ikke den klogeste”* (ibid., s. 22). Brødrene oplever dermed ingen belastninger i skolen, som kunne have været behjælpelig med at forstå, hvorfor brødrene er endt ud i kriminalitet.

Dog oplever brødrene at miste et meget vigtigt familiemedlem. Da Frank er 14 år, og Henrik er 17 år bliver deres far meget syg og efter lang tids sygdom går han bort; *“Han havde været syg i en længere periode, og døde desværre af det”* (Bilag 3, s. 24). Her oplever brødrene dermed deres første belastning, nemlig en af Agnews tre hovedkilder til belastning, hvor de lider et stort tab af et vigtigt familiemedlem. Dette kan ifølge Agnew føre til kriminelle handlinger, hvilket man tydeligt ser ske i

både Henrik og Franks livsfortællinger, her først storebrorens Henrik livsfortælling om hans vej til kriminalitet;

“Altså jeg mistede jo faktisk min far, da jeg næsten lige var blevet 17 og startede på HG (...) Og mødte nogle helt andre typer end før. Her var det normalt, at man røg en joint plus mere, når der var fest. Og så pludselig bliver der mere og mere fest, og nærmest fest hver dag, og så blev stofferne ligesom også en del af hverdagen. Jeg fik så stort et misbrug, at jeg droppede ud af HG faktisk, men det stoppede jo ikke festerne. Så mødte jeg [ven] som kendte nogle, som kunne hjælpe mig med pengene. Altså fordi jeg manglede penge til det her misbrug. Og sådan blev jeg så pusher. Så det var faktisk min vej ind i kriminalitet”

(Bilag 3, s. 22+24).

Citatet fra Henrik kan forstås ved hjælp af Agnews teori om, at hård belastning kan føre et individ til kriminalitet. Samtidig ses der i citatet, at Henrik grundet hans stofmisbrug nu mangler penge, hvilket er endnu en belastning, og dette fører ham længere ud i kriminalitet ved at få arbejde som pusher.

Herefter kommer lillebror Frank med hans livsfortælling om vejen til kriminalitet, hvor der ud fra Akers *Social Learning Theory* kan trækkes tråde til, at Frank i stor stil efterligner hans brors kriminelle gerninger, da han ser op til hans storebror og derfor tænker, at det må være det rigtige at gøre (Akers, 2018, s. 83). Frank mister dermed et forbillede i hans far, men finder et nyt i hans storebror, som ender ud i kriminelle handlinger og et stofmisbrug;

“Det var jo først derefter at min far blev syg og døde, at det hele ligesom tog en drejning. Det startede jo egentlig med min bror [Henrik], som røg ud i alt muligt, og så tror jeg bare, jeg automatisk kom med. Fordi det var min bror, og jeg så virkelig op til ham, og det han gjorde, var vel det rigtige. Og så røg vi ligesom bare ud i et massivt stofmisbrug, først ham, og så mig lidt senere ikke. Og det koster jo penge, og så må man jo tjene penge på en eller anden måde tænker jeg. Og det gjorde vi så, og så gik det jo bare totalt galt til sidst”

(Bilag 3, s. 10).

Ud fra ovenstående er det tydeligt, at brødrene har haft et ganske almindeligt liv uden belastninger frem til farens død. Herefter er det gået ned af bakke for dem begge, og man kan derfor argumentere

for, at dette store tab har belastet dem i så høj en grad, at det har haft betydning for deres vej til kriminalitet. Udover belastningerne i form af tabet af deres far og den efterfølgende belastning i form af, at de mangler penge til deres stofmisbrug, ses der ingen yderligere belastninger i brødrenes livsfortællinger.

Tabet af Frank og Henriks far har ført til, at brødrene oplever en del negative følelser, og som Frank selv beskriver det, så har han følt mange forskellige negative følelser;

“Jeg har følt det hele man. Da min far døde er du sindssyg man. Vred, ked af det, bange, frustreret, mega vred faktisk (...) Så sad man bare på værelset i alle de her lorte følelser og hadet alt og alle. Jeg husker det virkelig som en forfærdelig tid helt ærligt. Fuck det var bare forfærdeligt. Og så begyndte min bror på stoffer. Og så begyndte jeg også. Og det hjalp os bare væk fra alt det der. Men problemet med stoffer er også bare, at alle ens følelser bliver total væk”

(Bilag 3, s. 13).

I citatet beskriver Frank, hvordan stofferne blev brødrenes løsning på de følelser, de nu havde, og som de havde svært at bearbejde. Deres mor forsøgte dog at hjælpe hendes drenge, og forstå hvad der skete med dem, men i og med at hun også selv lige havde lidt et stort tab af hendes mand, har det været en stor opgave for hende ifølge Frank; *“Men hun prøvede virkelig at snakke med os, og ligesom finde ud af, hvad der foregik. Men jeg tror bare også, at hun selv var i et kæmpe sort hul, så det var sgu også svært for hende altså. Og så når vi er drenge, så lukker vi jo bare mere i, tror jeg”* (Bilag 3, s. 11). Brødrenes tilknytning til deres forældre har både før og efter farens død været god. Ser man på tilknytningen ud fra Bowlbys tilknytningsteori, har de altid haft en sikker tilknytning til hinanden, hvor de altid har været sikre på, at både deres mor og far vil være der for dem, hvis de havde behov for det (Bowlby 1988, s. 138-139). Dog beskriver Frank i citatet, at fordi de er drenge, så lukker de mere i, og moren kan derfor have haft svært ved at nå ind til dem, og hjælpe dem med deres svære følelser.

At forældrene altid har været til stede i brødrenes opvækst, givet dem opmærksomhed og investeret tid i dem, har haft stor betydning for deres udvikling af selvkontrol. Havde de en sjælden engang imellem brudt familiens regler, så ville der også være konsekvenser for dette; *“Der var de regler, der skulle være (...) Men jeg synes virkelig, det er begrænset, hvor meget forkert jeg lige gjorde sådan i*

min barndom(...) Lavede vi ballade, så fik vi også en passende straf. Husarrest. Klippe græsplæne osv.” (Bilag 3, s. 11+23). Selv efter farens død forsøgte moren at være opmærksom på hendes drenges afvigende adfærd; “(...) min mor var jo ekstremt opmærksom på vores adfærd, og hvor vi ligesom bevægede os hen af. Men samtidig havde hun også lige mistet sin mand, så hun havde det jo ekstremt hårdt selv. Men hun prøvede virkelig at snakke med os, og ligesom finde ud af hvad der foregik” (ibid., s. 11).

At Frank og Henriks forældre har investeret så meget tid i deres børn og deres adfærd, kan have haft betydning for deres niveau af selvkontrol. De handler ikke impulsivt, kortsigtet eller risikovilligt før efter belastningen med farens død indtræffer, og de starter deres stofmisbrug i forsøget på at kapere deres negative følelser; *“Vi fik da gode ideer, og så gjorde man det. Så lidt impulsiv måske. Det var nok mere da far døde og stoffer kom ind, at man bare blev total ligeglad og gjorde, hvad man havde lyst til, tænker jeg. Så kunne det hele jo bare være ligemeget”* (Bilag 3, s. 12). Selvom brødrene havde udviklet deres selvkontrol, så ser man dog et eksempel på i Henriks livsfortælling, at hans kriminelle handling i form af hans stofmisbrug bliver en forstyrrelse til langsigtede forpligtelser, herunder hans uddannelse; *“Jeg fik så stort et misbrug, at jeg droppede ud af HG faktisk”* (ibid., s. 22). Det er dog ikke fordi Henrik ikke har lysten til at engagere sig, men belastningen for ham bliver blot så stor, at han ikke kan fortsætte på hans ungdomsuddannelse. Ifølge Hirschi og Gottfredson er kriminelle handlinger ofte en forstyrrende handling i forhold til langsigtede forpligtelser, hvilket kan skyldes individets lave selvkontrol, hvilket derfor ikke er tilfældet her.

Frank færdiggør hans folkeskole, og man kan derfor ikke argumentere for, at hans kriminelle handlinger på samme måde går ind og er et forstyrrende element. Dog kan man argumentere for, at havde han ikke endt ud i kriminalitet, så var han sandsynligvis også fortsat på en gymnasial uddannelse.

Ifølge Socialstyrelsen undersøgelse *Veje ind og ud af kriminalitet*, fortæller de tidligere kriminelle om en barndom fyldt med ustabilitet i form af problemer i familien, anbringelser, opnåelse af respekt, penge og opmærksomhed, som alle er elementer, der har haft betydning for deres vej til kriminalitet. Her er Henrik og Franks livsfortælling en helt anden, og der kan derfor ikke trækkes tråde til denne undersøgelse. Dog lægges der i undersøgelsen også vægt på betydningen af dødsfald af nære relationer, hvilket har spillet en stor rolle i brødrenes livsfortælling om vejen til kriminalitet. Man kan konkludere ud fra ovenstående, at brødrene har haft en god og stabil barndom uden belastninger, og

med forældre der har investeret tid og opmærksomhed i deres børn, men fordi de har lidt et stort tab, så har de negative følelser fået overtaget, hvilket de har forsøgt at kapere ved brugen af rusmidler, som har ført dem ud i yderligere kriminalitet og til sidst en fængselsdom.

CAMILLA

Camilla har lig Ali haft svært ved at engagere sig i skolen, dette har både skyldes, at hende og hendes mor har flyttet meget, men også at hun haft meget at se til ved siden af skolen, da hendes mor har haft problemer med ryggen og ikke selv har kunne varetage det huslige;

“(...) men jo ældre jeg blev, og jo mere jeg fik at se til derhjemme, jo mindre gik jeg op i skolen. Til sidst fik jeg slet ikke lavet lektier(...) Efter skilsmissen flyttede vi rigtig meget rundt, så jeg har også flyttet rigtig meget skole(...) Min mor har aldrig rigtig haft et job, fordi hun har noget med ryggen. Så hun var altid hjemme”

(Bilag 3, s. 16+17).

At Camillas engagement i skolen har været lavt grundet belastninger hjemmefra, kan argumentere for, at båndet commitment har været svagt i Camillas tilfælde. Derudover kan man argumentere for, at Camilla har haft en ubehagelig oplevelse i forbindelse med en af skolens ansatte, hvilket også kan have haft betydning for hendes engagement i skolen;

“Jeg vil ikke sige, jeg nogensinde nåede at bygge et ordentlig forhold op til nogle lærer. Der var dog en. Han var sådan meget nærgående kan jeg huske, og skulle altid være meget tæt på. Ham glemmer jeg aldrig. Sådan en type der altid skal ae ens hår og kramme og sådan. Altså du ved man er i tvivl om han bare er over sød eller pisseklam”

(Bilag 3, s. 17).

Ubehagelige oplevelser i forbindelse med eksempelvis seksuelle krænkelser er ifølge Agnew en af hovedkilderne til følelsen af belastning og kan dermed føre til kriminalitet. Hvorvidt her er tale om seksuelle krænkelser er svær at fastlægge, men det er tydeligt ud fra Camillas fortælling, at dette har påvirket hende negativt. Med denne oplevelse kan man dog argumentere for, at den har kunne have haft en betydning for hendes lave engagement i skolen. Belastningerne hjemmefra har dog ligeledes

haft en påvirkning på Camillas skolegang. Camilla har haft et stort ansvar i forbindelse med at skulle tage sig af sin mor og de huslige pligter, efter at hendes forældre er blevet skilt, og der ses eksempler på, at disse belastninger har haft stor betydning for Camillas vej til kriminalitet;

“Hun kunne heller ikke overskue hjemmet og madlavningen, så det hang tit på mig(...) Det var sgu nok også lidt min vej ind kriminaliteten, der ligesom startede der. For da jeg ikke gad lave maden mere, så stjal jeg faktisk bare de der klamme færdiglavede sandwich der er i Brugsen. Eller et æble eller sådan noget. Og så blev det nok bare til større og større ting”

(Bilag 3, s. 16).

Ud fra ovenstående citat kan man argumentere for, at der i høj grad har været yderligere belastninger på Camilla i forbindelse med problemer i hjemmet. At Camillas mor intet job havde, er desuden også en yderlig belastning, som kan føre til kriminalitet. Tilknytningsforholdet til hendes mor er meget komplekst set ud fra Bowlbys teori herom, da der hverken er tale om en sikker tilknytning, men ej heller at hun er klæbende eller helt undgår kontakt til sin mor (Bowlby 1988, s. 138-139). Man kan dog vende teorien om tilknytningsforholdet om således, at man ser Camilla som den voksne i deres forhold, så det dermed er Camillas mor, der har en sikker tilknytning til Camilla, da hun er sikker på, at Camilla som nærmeste omsorgsperson vil være der for hende, når hendes behov opstår. Camilla har dog også en far, hvor tilknytningen og forholdet til ham er helt anderledes;

“ [Hos min far] hyggede vi os, og han spurgte altid ind til skole, venner og lektier og sådan. Det var som om jeg var en helt anden, når jeg var der. Altså jeg fortalte ham jo ikke, at jeg faldt mere og mere bagud. Jeg løj bare, og så følte jeg mig lidt mere normal og som en del af deres normale familie”

(Bilag 3, s. 17).

Her er tale om en mere sikker tilknytning til hendes far, men i og med at hun føler, at hun er nødsaget til at lyve for at passe ind i farens nye familie, og for at hun kan føle sig normal, argumentere dette for en mere ængstelig klæbende tilknytningsmønster, hvor Camilla er usikker på, om hjælpen vil være der fra hendes far, hvis hun ikke lyver, og udviser derfor adskillelsesangst (Bowlby, 1988, s. 138-139), hvilket også ses i følgende citat; *“Jeg føler jo nok lidt, at jeg blev nødt til at lyve overfor ham, for ligesom at passe ind i hans nye familie. Ellers tror jeg, at jeg følte mig afvist”* (Bilag 3, s. 18).

Ovenstående omhandlende tilknytningsmønstre understøtter desuden Agnews yderligere belastninger i form af problemer i hjemmet. Desuden viser ovenstående citat, at hun var bange for at blive afvist af sin far, hvis han havde kendt til sandheden omkring hende, hvilket ligeledes er en yderligere belastning på Camilla.

At hendes forældre er skilt har, udover at være en yderlig belastning, givet hende følelsen af, at hun har mistet hendes far; *“Har jo aldrig mistet min far, selvom det kunne føles sådan”* (Bilag 3, s. 21). På baggrund af dette citat kan man argumentere for, at hun har lidt et tab af et vigtigt individ i hendes liv, hvilket er en af Agnews tre hovedkilder til belastning, som kan føre til en kriminel levevej. En anden af de tre hovedkilder til belastning omhandler ubehagelig oplevelse eksempelvis i forbindelse med seksuel krænkelse, hvilket man ser et eksempel på i Camillas livsfortælling omkring hendes tidligere kæreste;

“Min kæreste behandlede mig bestemt heller ikke ordentligt, han var meget voldsom. Og når han kom mega stiv hjem og ville alt muligt, man ligesom ikke havde lyst til, men fordi han er så meget stærkere så.. Men igen, så tager man bare nogle flere stoffer, og så er det ligesom glemt. Altså ond ond cirkel”

(Bilag 3, s. 21).

Forholdet har været præget af store udfordringer for Camilla, hvilket ses i citatet, da hun grundet forholdet og de ubehagelige oplevelser gør brug af rusmidler i forsøget på at bearbejde belastningerne, og man kan derfor argumentere for, at forholdet har været en belastning for Camilla. Den tredje hovedkilde til belastning omhandler det at have en manglende evne til at opnå et mål. Også denne belastning oplever Camilla;

“Penge var et mål. Og de forventninger de andre havde til en var et mål(...) Jeg skulle jo gerne have samme smarte tøj som de andre, og mor havde jo ikke råd. Og stoffer koster også penge. Så et job havde nok gjort godt. Og så kom stofferne ind, og så begyndte man at stjæle større og større ting, for så kunne det sælges, så man havde penge til stoffer”

(Bilag 3, s. 20).

Igen har Camilla været præget af store belastninger grundet manglende evne til at opnå målet omhandlende penge, så hun kunne passe ind i hendes sociale relationer. Ligeledes viser citatet, at grundet den store belastning ender Camilla med at begå kriminalitet, for at kunne opnå målet. Dette kan forstås ved hjælp af *Differentiel Opportunity Teori*, hvor der ikke er ligevægt mellem det, man ønsker at opnå, hvilket i dette tilfælde er at tjene penge og passe ind, og det der faktisk er opnåeligt. Her benytter Camilla sig derfor af ukonventionelle midler, og stjæler derfor frem for at tjene pengene og dermed få råd (Cloward & Ohlin, 1960).

Ud fra Camillas livsfortælling kan man argumentere for, at hun både oplever alle tre hovedkilder til belastning, samt mange yderligere belastninger som alt sammen har været med til at presse hende ud i kriminalitet. Derudover har alle disse belastninger øget hendes negative følelser;

“Jeg tror, jeg har følt mig udenfor i forhold til min fars nye familie. Det har nok gjort mig både ked af det og vred. Og faktisk bare generelt også med alt det, der skete med min mor. At hun sad der.

Det har helt sikkert gjort mig ked af det. Jeg var vildt stresset i den periode, hvor jeg følte, jeg skulle tage mig af alt det huslige”

(Bilag 3, s. 19).

Som ovenstående citat viser, har Camilla både følt sig udenfor, vred, ked af det og stresset alt sammen i forbindelse med en form for belastning, hvilket kan argumentere for, at dette har forøget presset på Camilla og sandsynligheden for en kriminel adfærd.

Ser man nærmere på Camillas selvkontrol, er det ifølge Hirschi og Gottfredson vigtigt at investere tid i sit barn ved at være opmærksom på deres adfærd samt at sætte konsekvenser ved afvigende adfærd;

“(...)altså ja min far var [opmærksom], eller han så jo aldrig min rigtige adfærd. Min mor lidt mindre. Jeg tror godt, hun vidste, hvor jeg var på vej hen, men fordi hun kæmpede med sit eget, så kunne hun ikke overskue det med mig(...) Tror også bare hun gav op på mig til sidst. Fordi jeg blev så vild, og jeg tror sagtens, hun kunne se det, da jeg så røg ind i mit misbrug også”

(Bilag 3, s. 17+18).

Som citatet viser, har Camillas forældre ikke investeret tid i Camilla, og har derfor ikke været opmærksom på hendes afvigende adfærd og derfor heller ikke sat konsekvenser. Dog fortæller Camilla, at hun følte hendes far var opmærksom, men i og med at hun ofte løj overfor ham, var det svært for ham at vide, præcis hvad der skete; *“Nej bestemt ikke. Min far havde nok lavet konsekvenser, hvis han virkelig vidste, hvad der foregik. Han kunne selvfølgelig have mødt op til nogle af de skolehjem samtaler. Men det gjorde han jo ikke. Og min mor havde ingen konsekvenser overhovedet”* (ibid., s. 18).

At faren ikke har kunne vide, hvad der egentlig foregik i Camillas liv, kan dog ikke udelukkende skyldes Camillas løgne. Som citatet viser, har hendes far heller ikke selv forsøgt at blive indviet i hendes liv, ved eksempelvis at møde op til skolehjemsamtaler. At investere tid i ens barn er ifølge Hirschi og Gottfredsons teori en vigtig del i forhold til udviklingen af selvkontrol, og dette har Camillas far ikke levet op til. Derudover viser citatet, at der ingen konsekvenser er blevet sat for Camilla og hendes afvigende adfærd, hvilket også kan være med til at påvirke hendes niveau af selvkontrol.

At der i Camillas opvækst ikke har været holdt øje med hendes adfærd, og dermed heller ikke tilsvarende har været konsekvenser for disse handlinger, kan dette have haft betydning for hendes selvkontrol samt hendes impulsivitet og risikovillige adfærd;

“Jeg var meget vild. Til tider i hvert fald. Jeg havde svært ved at sidde stille. Jeg fik tit mange nye og spændende ideer, og de skulle da prøves. Og da jeg så begyndte at stjæle, så ja der handlede jeg nok meget impulsivt(...) Det var spændende og en måde at passe ind, og en måde at få råd til alle de latterlige ting, vi følte, vi havde brug for”

(Bilag 3, s. 18+21).

Citatet underbygger, at Camillas impulsivitet er meget høj, hvilket dermed kan argumentere for, at hun har en lav selvkontrol ifølge Hirschi og Gottfredson, hvilket kan have haft betydning for Camillas vej til kriminalitet. Derudover bærer citatet præg af, at Camilla oplevede hendes afvigende adfærd som værende spændende, hvilket underbygges af følgende citat; *“Så i starten var det helt klart spændingen og jagten på at være noget, jeg egentlig ikke var(...) Jeg kan huske det vilde rush man fik, når man stjal noget eller løb fra regningen, det var seriøst så fedt”* (Bilag 3, s. 20). Dette kan

forstås ved hjælp af Jack Katz teori *Seduction of Crime*. Denne teori omhandler jagten på spænding og ikke det materielle, man kan få ud af den kriminelle gerning. Man kan dermed argumentere for, at Camilla begår kriminalitet både for at opnå målet omkring penge, men samtidig også for at opleve noget spændende (Katz, 1988, s. 53).

Ifølge Hirschi og Gottfredson opleves kriminelle handlinger ofte som værende forstyrrelser til langsigtede forpligtelser såsom arbejde, ægteskab, familie eller venner. I og med at Camilla har haft en lav selvkontrol, er det derfor forventeligt at hun vil have en større tendens til at have dårlige forhold og jobs, da hun derfor muligvis ikke har haft lysten til at engagere sig i de forpligtelser, der har hørt med. Dette er dog ikke sket i Camillas tilfælde, da hun i hendes livsfortælling ikke har haft et job eller seriøse kæresteforhold, og de kriminelle handlinger har dermed ikke været en forstyrrelse for et eventuelt job eller ægteskab.

Ifølge Socialstyrelsen undersøgelse *Veje ind og ud af kriminalitet*, fortæller de tidligere kriminelle om en barndom fyldt med ustabilitet i form af problemer i familien og dødsfald af nære relationer. Camillas livsfortælling bærer ligeledes store præg af problemer i familien grundet skilsmisse, en mor der er syg og ikke kan arbejde eller tage vare på hverken Camilla eller det huslige og en far, der har startet en ny familie og ikke er opmærksom på Camillas afvigende adfærd. Dog har Camilla ikke oplevet et dødsfald af en nær relation, men som hun selv beskriver det, så føles det for hende som om, at hun har mistet sin far til den nye familie.

I *Veje ind og ud af kriminalitet* nævnes penge og respekt som en af grundene til at ende i kriminalitet. Dette stemmer ligeledes overens med Camillas livsfortælling, da hun mangler penge og derfor stjæler. Man kan desuden argumentere for, at hun stjæler det smarte tøj, som de andre piger går i, for at kunne passe ind og dermed opnå deres respekt.

Ud fra ovenstående kan det konkluderes at Camillas livsfortælling om vejen til kriminalitet har båret store præg af at opleve ubehagelige oplevelser gennem hendes opvækst, samt det at lide et stort tab i forbindelse med forældrenes skilsmisse og farens nye familie, hvilket alle er belastninger ifølge Agnew. Dette har ført til flere yderligere belastninger samt en del negative følelser. Desuden har Camilla oplevet belastning i form af alle Agnews tre hovedkilder til kriminalitet. Derudover har Camilla en meget lav selvkontrol, og hun er derfor meget impulsiv og risikovillig grundet hendes

forældres manglende investering af tid i hende og hendes afvigende adfærd og dertilhørende manglende konsekvenser.

CECILIE

Cecilie har lig Camilla og Ali haft svært ved at engagere sig i skolen. For Cecilie har skolen blot været et opholdssted, og ikke et sted der rigtigt interesserede hende. Ligeledes følte hun, at hun ingen interesse fik fra lærerne, hverken i form af at give hende opmærksomhed eller blot at spørge ind til hende, og de blå mærker hun til tider havde erhvervet sig;

“Min skole er sgu ikke værd at snakke om. Det var bare et sted at opholde sig for at være ærlig. Det har aldrig sagt mig noget desværre(...) Dengang synes jeg bare, alle voksne var nogle røvhuller, og de kunne rende mig. Det var jo heller ikke fordi de var engageret i mig, eller spurgte ind til mine blå mærker og dårlige selvværd”

(Bilag 3, s. 32+33).

At der ifølge Cecilie har været dårlige forhold i skolen i form af manglende interesse fra hendes lærere, kan ses som værende en yderlig belastning, som kan have haft betydning for hendes vej til kriminalitet. Havde lærerne vist mere interesse i Cecilie, herunder hvordan hun havde det derhjemme, kunne måske have gjort en forskel for Cecilie og hendes kriminelle levevej. Cecilie kunne nemlig have haft gavn af, at der var en voksen, der var opmærksom på hende, da der var store problemer i hjemmet og dermed yderligere belastninger; *“Jeg er vokset op med en far, der misbrugte mig seksuelt, og en mor der er den her typiske alkoholiker du ved, sidder derhjemme hele dagen og drikker ud i et. Så det har ikke været den bedste barndom overhovedet”* (Bilag 3, s. 32).

At blive seksuelt misbrugt af sin far kan forstås som værende en af Agnews tre hovedkilder til belastning, nemlig det at være udsat for en ubehagelig behandling fra et andet individ, hvor Agnew netop giver eksemplet at blive misbrugt af et familiemedlem. At Cecilies mor derudover er alkoholiker, betyder også, at Cecilie heller ikke her har haft en voksen, der er opmærksom på hende, og som kunne have hjulpet hende til at undgå den kriminelle levevej; *“Min mor var der dog hele tiden, men hun var jo aldrig klar i hovedet, og ikke en man kunne komme til(...)”* (Bilag 3, s. 33).

Ud fra Cecilies livsfortælling omkring hendes forældre kan man desuden argumentere for, at hendes tilknytning til hendes forældre har et ængsteligt undvigende tilknytningsmønster ifølge Bowlby (Bowlby 1988, s. 138-139), i og med at hun undgår at tage kontakt, da hun alligevel forventer at blive afvist, hvilket man desuden ser et eksempel på i livsfortællingen, da der spørges ind til, om hun har følt sig afvist af sine forældre; *“Tror aldrig jeg har følt andet. Det var ikke et kærlighedsforhold. Det var bare mennesker, der boede sammen”* (Bilag 3, s. 34).

Udover den dårlige tilknytning mellem Cecilie og hendes forældre, så ses der også eksempler på, at der var problemer forældrene imellem; *“Når [far] så endelig var hjemme, så tror jeg faktisk ikke de rigtig snakkede sammen. De sad bare i sofaen og så TV i stilhed. Men det er jo heller ikke fedt at have forældre, der slet ikke kan snakke sammen”* (Bilag 3, s. 34). Som citatet viser, så har der været manglende kommunikation forældrene imellem, hvilket har givet Cecilie endnu en yderlig belastning i form af problemer i hjemmet. Ud fra ovenstående citater kan man argumentere for, at Cecilies familieliv har været en stor belastning for hende, især de ubehagelige oplevelser med hendes far, hvilket har haft så stor en betydning for hende, at hun allerede som syv årig vælger, at hun hellere vil sove på gaden fremfor at sove i sin egen seng; *“Hver gang min far var hjemme, havde jeg jo ikke lyst til at være hjemme. Så der ville jeg sove alle mulige andre steder; hos venner, i baggårde osv. Og vi snakker altså om en pige på syv år altså”* (ibid., s. 34). Det at Cecilie ikke har ville sove hjemme, når hendes far var hjemme fra arbejde, har ifølge hendes livsfortælling været for at passe på sig selv, og undgå de ubehagelige oplevelser i form af det seksuelle misbrug; *“Og når han var hjemme, så gjaldt det om for mig, ikke at være hjemme, medmindre jeg ville have besøg om natten”* (ibid., s. 33). Ud fra Cecilies livsfortælling omkring hendes forhold til hendes forældre, kan man argumentere for, at hun har lidt så stort et svigt og dermed mistet to betydningsfulde individer, da hun nærmest ingen forælderroller er vokset med. Cecilie bliver under interviewet spurgt ind til, om hun har mistet familiemedlemmer, kærester eller andet, som har haft en stor betydning for hende, hvortil hun svarer; *“(...)familiemedlemmer? Ha, man kan ikke miste noget, man ikke har jo”* (ibid., s. 36). Dette kan derfor kategoriseres under Agnews tre hovedkilder til belastning, og Cecilie oplever dermed to ud af de tre hovedkilder til belastning, det at miste et vigtigt individ samt at blive udsat for ubehagelig behandling.

Den tredje hovedkilde til belastning er det at have et mål, man gerne vil opnå. Da Cecilie bliver spurgt ind til dette, svarer hun; *“Jeg husker ikke, at jeg nogensinde har tænkt på noget, jeg gerne ville opnå”*

(Bilag 3, s. 36). At hun ifølge hende selv aldrig har haft et mål såsom at få gode karakter, få et godt job eller en familie, samt at have økonomiske midler, fortæller meget om, hvor stor en belastning Cecilie egentlig har oplevet under hendes opvækst, da det ellers kan menes at være normalt for unge at drømme om deres fremtidsplaner. Man kan dog argumentere for, at hun har haft et mål om at tjene penge, hvilket hun gjorde gennem en anden form for ubehagelig oplevelse og dermed en hovedkilde til belastning, nemlig at Cecilie allerede som 13-årig sælger sin krop for penge; *“Jeg startede med at sælge mig selv for penge, da jeg var omkring 13 år vil jeg tro(...) Alt det jeg ikke fik hjemmefra, det forsøgte jeg jo at finde ude. Manglende kærlighed fra mine forældre blev erstattet med alt det seksuelle”* (ibid., s. 35). Ud fra citatet kan man desuden argumentere for, at et mål for Cecilie var at få kærlighed eller blot opmærksomhed fra voksne individer, hvilket hun ikke fik hjemmefra. Hvorvidt hendes behov for dette blev opfyldt, er dog uvist, da kærligheden fra ens forældre er svær at sammenligne med kærligheden, man får ved at sælge sex til fremmede.

I og med at tilknytningen til hendes forældre har været så dårlig, som det har, har Cecilie i stedet haft en stærk tilknytning til hendes veninder; *“Pigebanden startede nok også omkring 13-års alderen, hvor vi lavede alt muligt forskelligt. Altså forskelligt kriminalitet(...) Og så fik jeg de forkerte venner, og så hypede vi jo også bare hinanden op til alt muligt gøgl. Og de kom selv fra lorte hjem, så vi havde ligesom det tilfælles”* (Bilag 3, s. 35).

At hendes veninder er kommet fra hjem med problemer ligesom Cecilie selv, kan have haft en betydning for den stærke tilknytning, Cecilie har følt til dem. Man kan desuden forstå dette citat ved hjælp af Akers *Social Learning Theory of Crime*, hvor veninder her efterligner hinanden og hinandens kriminelle opførsel, og dermed har “hypede hinanden op” til at begå kriminelle handlinger (Akers, 2018, s. 83).

Ifølge Cecilies livsfortælling var hendes vej til kriminalitet præget af manglende opmærksomhed, kærlighed og faste rammer; *“Manglende opmærksomhed, kærlighed, gode og faste rammer drev mig vel derud til kriminalitet. Et forsøg på at flygte fra hverdagen kan man sige. Og så var det spændende. Man fik et helt andet kick ud af nogle af de ting vi gjorde. Jeg kan slet ikke beskrive det”* (Bilag 3, s. 35) Her ser man desuden et meget stærkt eksempel på, at alle hendes belastninger har presset hende ud i kriminalitet, da hun bruger kriminalitet til “at flygte fra hverdagen”. Dette kan forstås gennem Agnews teori, og det at et individ kan forsøge at kapere den store belastning ved at begå kriminelle

handlinger. Desuden beskriver Cecilie her i citatet, at det var spændende at begå kriminalitet, hvilket der ligeledes blev set et eksempel på ved Camilla. Dette kan igen forstås gennem Katz og hans teori *Seduction of Crime*, hvor et individ begår kriminalitet for at opnå spænding, og dermed ikke altid blot for at opnå materielle mål (Katz, 1988, s. 53).

Spænding var dog ikke den eneste følelse Cecilie havde. Cecilie oplevede mange negative følelser, hvilket kan forklares ud fra alt den belastning, hun i hendes livsfortælling har været udsat for;

“Jeg har aldrig følt andet end de negative følelser. Jeg var konstant utryg. Konstant bange. Konstant angst. Og så var jeg bare pissevred på alt og alle omkring mig. Jeg følte alt var uretfærdigt(...) Det var hele tiden. Når jeg var i skole. Når jeg var hjemme. Når jeg var hos mine venner” (Bilag 3, s. 35)

Disse negative følelser følte hun, som citatet beskriver, hele tiden. Dette kan argumentere for, at det har været rigtig svært for Cecilie at finde et frirum, og som Agnews teori beskriver, så kan alle disse belastninger og de dertilhørende negative følelser have haft stor betydning for hendes vej til kriminalitet og dermed det mordforsøg hun senere skulle afsone; *“Og det eskalerede så i et mordforsøg(...)”* (Bilag 3, s. 35). At være så presset, at man ender ud i et mordforsøg, argumentere blot for endnu engang, at Cecilies opvækst og generelt hele hendes livsfortælling har været fyldt med belastninger, hvilket til sidst er eskaleret helt for hende. Cecilie har ingen forælderroller eller støttepersoner haft, som hun har kunne komme til med alle disse belastninger og negative følelser, der har ikke været nogen i hendes liv, som har været opmærksomme på hverken hende eller hendes afvigende adfærd;

“(...) jeg passede sgu mig selv. Selv hvis politiet kom og afleverede mig derhjemme, så var de ligeglade. Tror aldrig rigtig jeg har fået skæld ud eller noget. Jeg har altid bare passet mig selv (...) Havde der været konsekvenser, så var jeg sgu ikke endt ud i drabsforsøg, tror du?” (ibid., s. 33).

Ifølge Hirschi og Gottfredson er det vigtigt, at man i børneopdragelsen er opmærksom på barnets opførsel og eventuelt afvigende adfærd for at øge barnets selvkontrol og dermed undgå kriminelle handlinger. Er der afvigende adfærd, er det vigtigt, at der kommer konsekvenser for denne adfærd. Her kan man ifølge citatet se, at Cecilie har været meget overladt til sig selv. Her ser man igen et eksempel på, at hendes forældre ingen opmærksomhed har givet hende og hendes afvigende adfærd. Der har desuden ingen konsekvenser været, hvilket hun selv påtaler, som værende en mangel, og at konsekvenser muligvis kunne have afholdt hende fra kriminelle handlinger.

Dette kan være med til at forklare, hvorfor Cecilies selvkontrol meget lav, hvilket der også ses eksempler på i hendes livsfortælling;

“Jeg var meget vild. Helt ustyrlig. Når man bare må gøre, hvad man vil, så bliver man sgu skør. Altså så gælder det bare om at finde en grænse. Og når der så aldrig er nogle grænser, så bliver det jo bare vildere og vildere (...) Jeg gjorde alt, hvad der kunne falde mig ind. Der var ikke noget med at stoppe op og tænke to gange over det, man skulle til at gøre. Altså om det mon var dumt eller ulovligt”

(Bilag 3, s. 33+34).

Ud fra citatet ses der tydelige eksempler på, at Cecilie har været både impulsiv, risikovillig og kortsynet, hvilket er forventeligt ifølge Hirschi og Gottfredson, når der ingen konsekvenser har været for hendes afvigende adfærd, og hendes selvkontrol er dermed ikke blevet udviklet.

Ifølge Hirschi og Gottfredson opleves kriminelle handlinger ofte som værende forstyrrelser til langsigtede forpligtelser såsom arbejde, ægteskab, familie eller venner. I og med at Cecilie har haft en lav selvkontrol, er det derfor forventeligt at hun vil have en større tendens til at have dårlige forhold og jobs. Dette er dog ikke sket i Cecilies tilfælde, da hun i hendes livsfortælling ikke har haft et job, udover at sælge sin krop som ung, inden hun kom i fængsel, og de kriminelle handlinger har dermed ikke været en forstyrrelse for et eventuelt job. Hun har dog haft flere useriøse forhold, og disse ses derfor ikke som langsigtede forpligtelser.

Ifølge Socialstyrelsen undersøgelse *Veje ind og ud af kriminalitet*, fortæller de tidligere kriminelle om en barndom fyldt med ustabilitet i form af problemer i familien. Cecilies livsfortælling bærer ligeledes store præg af problemer i familien grundet et seksuelt misbrug af Cecilies far, og en mor der er alkoholiker og ikke kan arbejde eller tage vare på Cecilie. Dette understøtter dermed undersøgelsen, i og med at Cecilie er opvokset i et ustabilt hjem og ender ud i en kriminel levevej. Derudover beskriver undersøgelsen, at mange ender ud i kriminalitet for at opnå sociale relationer, som ikke har været opnåelige før, hvilket man kan argumentere for at Cecilie gør, da hun i hendes livsfortælling lægger vægt på manglende kærlighed og opmærksomhed, hvilket hun i stedet finder ved at sælge sin krop og blive medlem af en pigebande.

Ud fra ovenstående kan det konkluderes at Cecilies livsfortælling om vejen til kriminalitet har båret præg af flere forskellige ubehagelige oplevelser, ustabilitet, samt det at lide et stort tab i forbindelse med forældre, der ingen interesse har haft i Cecilie. Dette er alle belastninger ifølge Agnews teori, som har ført til mange negative følelser. Cecilies selvkontrol er desuden meget lav, og hun handler på alt, hun har lyst til, da der ingen konsekvenser bliver sat for hende og hendes afvigende adfærd. Som hun selv beskriver det, så handler det om at finde en grænse, men når der ingen grænse er, så kan det kun blive vildere. Cecilies forældre har ikke været til stede under hendes vej til kriminalitet, og har hverken investeret tid eller omsorg i hende, som Hirschi og Gottfredson ellers beskriver som værende en simpel måde, at undgå kriminelle handlinger på.

NADA

I forbindelse med at kunne besvare specialets anden del af problemformuleringen omhandlende de tidligere indsatte og de ansattes oplevelser af NADA, er der blevet interviewet to informanter, Adam og Peter, som til dagligt arbejder i en lukket institution, hvor de giver NADA behandlinger til de indsatte.

Disse to informanter er blevet spurgt om, hvad der ofte kendetegner de personer, som får NADA behandlinger under deres afsoninger. Hertil svarer Adam;

“Vi har jo virkelig mange forskellige mennesker her hos os. Nogle kommer fra helt almindelige kernefamilier, hvor det så pludselig bare har taget en drejning, og man er kommet ud på et sidespor. Mange er her også, fordi de lige har trådt ved siden af en enkelt gang, fordi de simpelthen ikke har kunne styre sig, vreden eller frustrationen har simpelthen taget over ikke? Og så har man lige pludselig overfaldet en. Det har vi da flere, der har. Og så er der de hårdkogte kriminelle, som har flere års kriminalitet og eksempelvis også misbrug bag sig. Eller dem som simpelthen er vokset op i et kriminelt miljø, så det er bare en del af normen for dem, at de selvfølgelig også skal begå kriminalitet og ende op herinde”

(Bilag 3, s. 37+38).

Meget lig Adam, svarer Peter følgende til spørgsmålet; *“Altså størstedelen af dem vi får ind her, er vokset op i et hårdt miljø med en del svigt (...) Rigtig mange har også en eller anden form for misbrug.*

Stoffer i alle variationer, både de helt hårde og men også de mindre hårde. Et misbrug er jo et misbrug. Det kan også være et misbrug af alkohol” (Bilag 3, s. 40).

Ud fra ovenstående citater kan man argumentere for, at NADA behandlingerne kan bruges på alle former for kriminelle, både de der begår hård kriminalitet og de, der kun har begået kriminalitet en enkelt gang i deres liv. Flere kommer desuden fra hjem med svigt og generelt et dårligt miljø, hvilket kan ligge op til, at flere af de indsatte, har nogle negative følelser med sig, som NADA kan være behjælpelig med at bearbejde. Peter og Adam bliver derfor spurgt indtil, hvilke følelser de mener, at de indsatte, som får NADA behandlinger, har at arbejde med. Hertil svarer Adam; *“Altså indsatte med et misbrug, som har abstinenser, eller som simpelthen ikke kan falde til ro. Indsatte med stress eller problemer med at styre deres følelser og tanker. Du ved alle de der negative følelser, man kan have indeni, som bare kan bygge sig op” (Bilag 3, s. 38).* Hvortil Peters fortælling bakker op om udsagnet og svarer; *“Det kan være alt fra stress, vrede problemer, traumer og søvnproblemer” (ibid., s. 40).*

Disse negative følelser såsom vrede, traumer og tankemylder trækker tråde til flere af specialets informanter herunder citatet fra Cecilies livsfortælling; *“Jeg har aldrig følt andet end de negative følelser. Jeg var konstant utryg. Konstant bange. Konstant angst. Og så var jeg bare pissevred på alt og alle omkring mig. Jeg følte alt var uretfærdigt” (Bilag 3, s. 35).* Disse følelser bakkes desuden op af følgende citat fra Hakan; *“Alle negative følelser, du overhovedet kan forestille dig, har jeg følt. Men især stress. Bange og ked af det. Og angst” (ibid., s. 30).* Ligeledes har brødrene Henrik og Frank, som ikke har lidt under belastninger på samme måde som de andre informanter, oplevet disse negative følelser; *“Jeg har følt det hele man. Da min far døde er du sindssyg man. Vred, ked af det, bange, frustreret, mega vred faktisk” (Bilag 3, s. 13).*

Flere af informanterne har desuden et misbrug, hvilket faktisk gælder for alle undtagen Hakan, der kun har begået kriminalitet en enkelt gang. Alle andre af specialets informanter er endt ud i et misbrug, som kan tolkes som et forsøg på, at kapere de negative følelser, som er kommet ud fra de belastninger, de har oplevet.

Alle disse negative følelser og stofmisbrug, som informanterne har erhvervet sig, er elementer, som NADA behandlingerne kan gå ind og forsøge at bearbejde, så de på den måde kan finde ro i kroppen

og abstrahere fra eventuelle abstinenser, og samtidig give slip på nogle af deres negative følelser og belastninger og dermed sandsynligheden for kriminelle handlinger, hvilket der ligeledes ses eksempler på i følgende citat fra den ansatte Adam; *“De indsatte som bare brug for stilhed og lige falde ned og finde sig selv igen. Så bliver de tilbudt det, og så får de jo det her øreakupunktur, som simpelthen kan hjælpe dem med alt dette. Måske hjælper det kun for en kort stund, men med flere behandlinger, jo mere ro finder de her indsatte”* (Bilag 3, s. 38).

Under interviewene med de tidligere indsatte, er de blevet spurgt ind til, hvad deres tanker var omkring disse NADA behandlinger, før de havde prøvet at få dem. De tidligere indsatte svar herpå bar store præg af, at de var skeptiske omkring, hvad disse nåle ville kunne gøre af forskel, og at de gerne ville have tiden til at gå med noget;

“Man vil jo gerne have tiden til at gå, så man prøver sgu mange forskellige ting. Mine tanker omkring det var gode efter hvad min cellekammerat sagde, men jeg tror ikke, jeg havde så høje forventninger, for det er jo bare nogle nåle ikke haha” ((Ali)ibid., s. 8). *“Altså NADA lød da sådan lidt mærkeligt tror jeg, at jeg synes. Nåle hvad skulle det kunne gøre, når der ikke er en form for drug i den anden ende. Så jeg var nok skeptisk”* ((Frank)ibid., s. 14). *“Jeg synes det var underligt, og tænkte bestemt ikke det ville gøre en forskel”* ((Hakan)ibid., s. 31).

Cecilie havde samme tilgang til behandlingerne som de andre, dog forklarer hun i citatet, at hun desuden deltog, for at det skulle se godt ud på papiret, i forhold til en tidligere løsladelse; *“Tror bare jeg tænkte, ja hvorfor ikke? Det var afslappende og så gik der tid med det. Og så ser det jo godt ud, i forhold til tidlig løsladelse, at man ligesom har arbejdet med sig selv”* (ibid., s. 36). At det skulle se godt ud på papiret, kommer den ansatte Peter ligeledes ind på; *“Du skal tænke på, at de egentlig gerne bare vil have tiden til at gå, så mange melder sig på så mange aktiviteter som muligt, og så ser det jo desuden godt ud på papiret i forhold til tidlig løsladelse”* (ibid., s. 41). Der var dermed ingen af de tidligere indsatte, som tilmeldte sig disse NADA behandlinger, fordi de virkelig troede, at det ville kunne gøre en forskel, hverken i forhold til deres misbrug eller deres negative følelser. Deltagelsen fra disse informanter har bygget på, at få tiden til at gå og en mulig tidlig løsladelse, som man ifølge Peters citat kan se, går igen ved flere indsatte.

Efterfølgende er de ansatte blevet spurgt ind til, hvad deres oplevelse er af de indsatte, der får NADA, hvortil Peter udtaler; *Jeg synes, det er meget forskelligt, hvorvidt det virker. Jeg synes alle falder mere til ro lige bagefter en behandling. Men jeg synes ikke, det har længerevarende virkninger. Behandlingerne skal ske ofte, for at det virkelig kan gøre gavn*” (Bilag 3, s. 40). Hvilket understøttes af følgende citat fra Adam;

“Altså overordnet er det rigtig godt. Jeg synes virkelig man kan mærke en forskel. Men nogle gange er det jo kun i et døgn eller to. Så skal man ligesom ind og have fat igen. Bliver NADA kombineret med terapi, så synes jeg virkelig der ses en forskel hos den indsatte. Men det kræver også, at den indsatte er motiveret for dette”
(Bilag 3, s. 38).

Ud fra citaterne fra de ansatte, er det tydeligt, at en enkelt NADA behandling ikke er nok, til at give en længerevarende effekt. Det er desuden interessant, at Adam mener, at NADA skal ske i en kombination med terapi, for at give den bedst mulige effekt hos de indsatte. Dette understøttes ligeledes af specialets informanter Hakan, Cecilie og Frank, som alle tre har fået gavn af flere NADA behandlinger kombineret med et terapiforløb;

“Det gjorde jeg en gang ugentlig ca. vil jeg tro. I et halvt års tid måske (...) Det gjorde virkelig en forskel for mig og mit terapiforløb. Det har hjulpet mig med at arbejde med alle de ting, jeg har oplevet, og alle de negative følelser, vi snakkede om. Jeg kan godt sidde i stilhed i dag uden at ryge ned i et mørkt hul. Jeg kan tale meget nemmere omkring ting, der går mig på. Jeg er ikke utryg og bange længere”
(Bilag 3, s. 32).

Som Hakan fortæller, så har han deltaget i en hel del behandlinger fordelt over et halvt års tid kombineret med terapi. Hakan havde oplevet en hel del i hans opvækst, som var præget af flere former af belastninger herunder krig, separation fra hans mor og søskende, samt en far der har været meget psykisk fraværende. I dag beskriver han, at han ikke længere ryger i samme hul, som ham og hans far ofte ville ende i, hvis de blot sad derhjemme. At han nu har nemmere ved at tale om hans oplevelser, kan desuden være med til at mindske sandsynligheden for recidiv, da han, ifølge ham selv, kun endte ud i den voldelige hændelse, som gjorde ham kriminell, fordi han ikke længere kunne holde

alle hans følelser og belastninger inde. Hakans oplevelser med NADA har været meget gode, i form af at have hjulpet ham til at arbejde med hans belastninger og negative følelser. Cecilie har ligeledes været igennem et NADA forløb kombineret med terapi;

“[NADA fik] jeg mange gange. Ikke hver dag vel, men sådan et par gange i måneden, især i starten fordi min abstinenser var så overdrevet hårde (...) Jeg tror ikke, jeg havde klaret mig igennem mine abstinenser uden [NADA]. Så var jeg røget direkte tilbage. Og så at man bliver mere afslappet ikke. Men mit terapiforløb, som jeg stadig går til i dag, fordi jeg ligesom har en hel del at arbejde med, har også klart gjort en forskel. Den dag i dag lider jeg jo alt muligt lort. Angst baseret på mine barndomstraumer og sådan. Og det hjælper sgu at arbejde med sig selv på den måde, igen det med at blive mere afslappet. Og at kunne styre sig. Jeg var virkelig vred dengang på alt og alle, og nu kan jeg ligesom bedre kontrollere den der følelse af uretfærdighed og sådan”

(Bilag 3, s. 37).

Cecilie lægger stor vægt på hendes abstinenser fra hendes misbrug, hvilket NADA, ifølge hende, har hjulpet hende en hel del med. Hun lider i dag af angst, men at hun nu kan kontrollere hendes negative følelser og arbejder med sig selv, argumentere for, at hun er på vej i den rigtige retning og væk fra recidiv. Især i forhold til de mange belastninger, hun har oplevet på sin vej til kriminalitet. Her med henblik på det seksuelle misbrug, og en mor der var alkoholiker. Cecilies oplevelser med NADA har dermed været gode, og ifølge hende har det hjulpet hende en stor del af vejen ud af kriminalitet. Samme oplevelse har Frank; *”Altså NADA og den terapi jeg fik. Det er jo en blanding i de to ting. Hvis ikke vi også havde snakket om tabet af min far, og hvordan det hele gik galt der, så var det ikke endt ud, som det er i dag. Så ja NADA hjalp mig til igen at kunne føle, i samarbejde med terapi”* (ibid., s. 15).

Frank ligger i sin fortælling stor vægt på vigtigheden af, at NADA blev kombineret med terapi, i forhold til at kunne føle igen og bearbejde tabet af hans far. Udfra hans citat samt Hakans og Camillas kan man argumentere for, at NADA ikke alene ville have kunne gøre lige så stor en forskel, hvis ikke det havde været i kombination med terapi. Dette kan skyldes, at disse informanter havde lidt under så store belastninger, at der var behov for at tale om deres oplevelser, hvor NADA muligvis har været behjælpelig med at få dem til at åbne op, ved at gøre dem mere afslappet til disse terapiforløb.

Ali er lidt mere neutral i forhold til, hvad hans oplevelser med NADA har været; *“Altså det var afslappende 100 procent. Man lå bare der. Og så summer det sådan der fra de nåle. Altså virkelig afslappende og man var ligesom mere.. Hvad siger man. Rolig tror jeg bagefter. Som om man var skæv faktisk hahah”* (Bilag 3, s. 8).

Ali's oplevelse med NADA har været afslappende, og det har gjort ham mere rolig, hvilket netop er en af virkningerne ved disse behandlinger. Han sammenligner oplevelsen med at være påvirket af rusmidler, som han ligeledes har gjort brug af, i forsøget på at bearbejde hans belastninger og negative følelser. At han derfor i dag kan gøre brug af NADA, argumentere for, at det har haft en positiv virkning på ham, og dermed været en positiv oplevelse.

Camilla og Henrik har dog ikke haft samme positive oplevelse med NADA. Camilla beskriver oplevelsen på samme måde som Ali, at være påvirket, men det har ingen forskel gjort for hende og hendes negative følelser; *“[Jeg fik det] ikke så vanvittig mange gange (...) Altså det var fint nok, det var afslappende. Man fik ligesom en summen i hele kroppen. Lidt ligesom når man er skæv. Og bagefter er man total afslappet. Men det er ikke fordi, det har gjort den store forskel for mig, det var mere terapien tror jeg”* (Bilag 3, s. 21).

Det er dog vigtigt at lægge vægt på, at Camilla ikke har deltaget i NADA behandlinger over flere gange, som ifølge de ansatte var et vigtigt element, for at få mere ud af det, end blot en kortvarig ro og afslappende følelse i kroppen. Camilla lægger vægt på hendes terapiforløb som værende det, der har hjulpet hende, og NADA har dermed blot været et afslappende element, hvilket igen er en af de virkninger, som blev beskrevet i problemfeltet. Camillas oplevelse af NADA har dermed kun været, at det har været afslappende, men ifølge hende gjorde det ingen forskel. Ligeledes har Henrik heller ikke deltaget i en NADA behandling mere end to til tre gange, hvilket derfor kan forklare, at han ikke har opnået den ønskede virkning;

“To eller tre gange tror jeg. Jeg kunne ikke tage det seriøst, og så ville de ikke give mig behandlingen til sidst. Man skal vise man er motiveret, og at man gerne vil ændre sig (...)
Det virkede ikke på mig, men jeg tror, det virkede for min bror. Men man skal jo også have et ønske om at.. sådan stoppe ens misbrug og få det bedre. Og der var jeg bare ikke på det tidspunkt. Altså bare fordi man er i fængsel, er det jo ikke fordi man så automatisk kommer ud af den gruppe, man

arbejdede for. De var jo også derinde. Så det gik sgu ikke, at jeg gik der og blev helt hippieagtig”

(Bilag 3, s. 26).

At Henrik ikke har kunne tage behandlingerne seriøst, endte ud i, at institutionen lukkede ned for hans mulighed for at få NADA. Dog fortæller Henrik, at han ikke var et sted i hans liv, hvor han gerne ville stoppe hans misbrug og arbejde med hans belastninger og negative følelser. Man kan dog argumentere for, at det ikke var fordi Henrik ikke gerne ville arbejde med netop dette, men ud fra citatet kan man tolke, at han ikke havde muligheden for dette, da de folk han havde arbejdet for, ligeledes var i det samme fængsel, og der blev derfor holdt øje med ham. Henriks oplevelse af NADA har derfor ikke været gode, men om det skyldes at han ikke var motiveret til at arbejde med sig selv, eller om det skyldtes, at der blev holdt øje med ham, er svær at vurdere.

De ansatte er desuden blevet spurgt ind til, om de oplever en forskel i forhold til de indsattes niveau af selvkontrol efter en NADA behandling. Hertil svarer Adam; *“Men det kræver ofte flere behandlinger, og at man virkelig arbejder med de indsatte tit også i form af terapi. Men der er også dem, der ingen ændring ses i deres selvkontrol. Men det er også tit dem, der ikke får NADA mere end 1-2 gange”* (Bilag 3, s. 39). Adam bliver ligeledes bakket op af Peter;

“I form af at de ikke reagerer på samme måde lige efter en behandling så ja. Ved at de har opnået denne indre ro, reagere de altså ikke på samme måde, på eksempelvis andre indsattes negative tilnærmelser, som de ville før en behandling. De kan ligesom kapere mere, overskue mere, og der skal bare mere til, for at skubbe dem over den der grænse vi alle har(...) Går man virkelig ind og arbejder med den indsatte, her mener jeg både med NADA, terapi og måske projekt Andre Veje eller Anger Replacement Training, så synes jeg, man ser en klar ændring. Både på deres selvkontrol og deres motivation for at gennemføre nogle af de mål, vi sætter med dem herinde, hvilket eksempelvis kan være arbejde eller skole ja. Men NADA alene tror jeg ikke ville kunne opnå samme påvirkning”

(Bilag 3, s. 41).

Begge ansatte ligger vægt på at de indsatte falder mere til ro efter en behandling, at de ikke reagerer på samme måde og dermed opnår en højere selvkontrol. Ifølge Adam og Peter kræver det dog flere behandlinger og gerne i kombination med terapi eller andre kognitive adfærdsprogrammer. At de

indsattes motivation for at opnå og færdiggøre nogle af deres mål er meget positivt, da der i første del af analysen ses flere eksempler på, at de tidligere indsatte har haft mål, som de ikke har kunne opnå.

At der ligges vægt på, at der skal flere behandlinger til, for at man kan se en vedvarende effekt på de indsattes selvkontrol understøttes blandt andet af Henrik, som kun fik behandlinger to til tre gange, da der spørges ind til, om han har følt, at hans selvkontrol blev styrket; *“Nej slet ikke”* (Bilag 3, s. 26). Camilla som ligeledes kun har fået NADA behandlinger få gange, fortæller at hun føler sig mere afslappet efter behandlingerne, selvom hun ikke mener, at det har gjort den store forskel for hende; *“Den har nok alligevel været med til at gøre mig mere afslappet. For det synes jeg helt sikkert godt man kunne mærke der bagefter”* (ibid., s. 22). Man kan derfor argumentere for, at det alligevel har haft en form for virkning på hende, da det NADA netop kan er, at hjælpe de indsatte til at finde deres indre ro og dermed gøre dem mere afslappet. Ved at de føler dette, kan det dermed påvirke deres selvkontrol, så de ikke reagerer lige så voldsomt, som hvis de havde været stresset eller anspændte.

Ali og Cecilie, som har fået NADA behandlinger over flere gange i en længere periode fortæller således omkring deres niveau af selvkontrol;

“Jeg handler jo ikke impulsivt mere. Jeg tager jo ikke bare, hvad jeg har lyst til, jeg tjener min penge på en ordentlig måde. Selvkontrollen i forhold til min vrede måske. Altså det er bare alt det der med at være mere afslappet og dermed ikke vred og frustreret (...) Jeg tror NADA lærte mig at bearbejde det, jeg havde været igennem. Sådan at finde mig selv haha” ((Ali)Bilag 3, s. 9). *“I dag stjæler jeg jo ikke bare, hvis jeg lige mangler penge haha”* ((Cecilie)ibid., s. 37).

Både Cecilie og Ali fortæller om, hvordan de ikke længere bare stjæler, hvis de mangler noget, hvilket kan argumenter for, at de ikke længere handler lige så impulsivt, risikovilligt eller kortsigtet, som de har gjort før deres NADA behandlinger. De er begge to gode eksempler på, at NADA kan være behjælpelig med at finde den indre ro, øge deres selvkontrol og give slip på de belastninger og de dertilhørende negative følelser, hvilket igen understøtter, at de har haft gode oplevelser med NADA og fået noget ud af deres behandlinger.

Frank har ligeledes fået flere behandlinger, og hans fortælling omkring NADA bygger på, at det har været en god oplevelse, som har hjulpet ham videre til et liv uden kriminalitet; *“Hvis ikke vi også havde snakket om tabet af min far, og hvordan det hele gik galt der, så var det ikke endt ud, som det*

er i dag. Så ja NADA hjalp mig til igen at kunne føle, i samarbejde med terapi(...) NADA har helt sikkert givet mig mere ro i kroppen (...)” (Bilag 3, s. 15).

Han lægger dog vægt på, ligesom de ansatte, at det har været NADA behandlinger i kombination med terapi, som har været med til at styrke hans selvkontrol. NADA hjalp ham til igen at kunne føle, men at for ham var det nødvendigt også at snakke om tabet af sin far.

Den sidste informant er Hakan, som nærmest hele hans liv har været påvirket af store belastninger og negative følelser, men som alligevel formåede at have en stærk selvkontrol, indtil det en dag, det slog klik for ham;

“Jeg føler altid, jeg har haft en god selvkontrol. Lige indtil den aften, hvor jeg ikke længere havde mere selvkontrol. Jeg tror næsten man kan sige, at jeg havde for meget selvkontrol, siden det ikke slog klik tidligere. Og derfor endte det ud i så stort et problem. Nu har jeg selvkontrol igen, og det kommer aldrig til at ske igen, at jeg sådan går i sort (...) Jeg vil dog sige, at NADA åbnede mig op og gjorde mig afslappet, og terapien arbejdede så med alt det, der var inde i mig, som trængte til at komme ud og blive snakket om”

(Bilag 3, s. 32).

Han fortæller, at han nærmere følte, at han havde for meget selvkontrol, hvilket kan betyde, at havde han haft mindre selvkontrol, kunne han måske have åbnet op for, hvordan han egentlig havde det, og måske på den måde undgå den voldelige kriminelle handling, som fik sendt ham i fængsel. Havde han haft mindre selvkontrol kan man argumentere for, at han muligvis havde startet ud med at begå små kriminalitet eller benytte sig af rusmidler til at kapere hans følelser, hvilket kunne have gjort de støttepersoner, han havde omkring sig opmærksomme på, hvordan Hakan egentlig havde det. Han fortæller ligeledes at NADA åbnede ham op, så han i en kombination med terapi, kunne få snakket om, hvordan han havde det, og dermed undgå fremtidige kriminelle handlinger.

Til sidst i interviewet med de ansatte og de tidligere indsatte er de blevet spurgt ind til, hvordan de andre indsatte i fængslerne, som ikke har fået NADA behandlinger eller andre kognitive behandlinger, reagerer på, at nogle indsatte får disse behandlinger. Her er der meget forskellige meninger om, hvorvidt de andre indsatte reagerer på dette. De ansatte mener ikke, at der er nogle

reaktioner overhovedet; *“Nej det oplever jeg faktisk overhovedet ikke”* (Bilag 3, s. 39). Dette understøttes af Camilla, som dog måske mener, at det kan skyldes hendes manglende deltagelse; *“Hm nej, ikke hvad jeg husker. Men det var jo så heller ikke så mange gange jeg fik det, så måske det har været derfor”* (ibid., s. 22).

Ali, Frank og Cecilie har dog en anden opfattelse, da de alle fortæller om, hvordan de har oplevet, at de andre indsatte kommenterer på behandlingerne. Det er dog begrænset hvor meget, de har ladet disse kommentarer påvirke dem;

“Hmm nej, ikke rigtig. Men jeg tror det havde meget at sige, at min cellekammerat også gik til det. Så var vi ligesom to sammen om det, plus de andre der også fik det. Altså jo kommentarer var der da, bøsser og yogasvin. Og hippie haha. Men der skal sgu mere til at påvirke mig, synes jeg. Men der var da andre, der stoppede på grund af de der kommentarer. For man vil jo virkelig ikke skille sig for meget ud. Og der er helt sikkert folk der aldrig kom til behandlingerne, som ellers ville have godt af det, på grund af alt det der. Tror det kommer meget an på, hvem man er som person, og hvor let påvirkelig man lige er”

(Bilag 3, s. 9).

Ovenstående citat kommer fra Ali's livsfortælling, hvor han har haft støtte i, at hans cellekammerat også fik NADA behandlinger. Han fortæller dog om, at de andre indsatte er kommet med nedladende kommentarer, men at dette ikke påvirkede ham. Det har dog ifølge Ali påvirket andre til, at de har valgt at stoppe. Dette kan forstås ved hjælp af Julie Laursens undersøgelse, *We don't want you to think criminal thoughts*, hvori hun skriver, at disse behandlinger er svære at udnytte i et fængsel, da det for de indsatte er vigtigt at bibeholde deres hårde attitude, og derfor ikke kan udvikle sig psykisk på samme måde, som hvis det havde været udenfor fængslet. Ali fortæller ligeledes, at det kommer meget an på, hvem man er som person og hvor let påvirkelig man er, hvilket netop er det, Laursen konkluderer.

Ali's oplevelser understøttes af Franks livsfortælling, som fortæller om nedladende kommentar fra de andre indsatte;

“Nej altså på [misbrugsbehandlingssted] var vi jo der for den samme grund. Vi havde alle problemer, der skulle arbejdes med, og vi var jo alle til en form for terapi på grund af en form for misbrug. Så vi var ligesom i samme båd. Men det er klart, at da de andre [i fængslet] hører man skal derover, så kommer der de der kommentarer, om man så skal over og sidde i rundkreds og snakke om følelser. Og bøsserøve osv. Men det var virkelig det hele værd”

(Bilag 3, s. 15+16).

Ligeledes Ali, har Frank ikke været let at påvirke, og hans gode oplevelser med NADA er derfor ikke blevet forstyrret af de andre indsatte. Franks behandlinger foregår dog ikke i fængslet, men på et misbrugsbehandlingssted, der er koblet til fængslet. Dette kan have haft betydning for hans oplevelser, i og med at andre indsatte ikke på samme måde har kunne følge med i, hvordan og hvor længe behandlingerne har været, og hvor seriøs Frank har været omkring det. Man kan argumentere for, at Frank kan have haft lettere ved at bibeholde den hårde attitude, som Laursen skriver om, når behandlingerne er foregået et andet sted end i fængslet.

Cecilie fortæller, at hun ligeledes har fået kommentar på hendes behandlinger, men at hun har svaret igen ved at påstå, at hun blot deltager, fordi det ser godt ud på papiret i forhold til tidligere løsladelse;

“Jamen fuck dem. Man skal bare gøre det. Jeg spillede bare på det der med, at det så godt ud, at man arbejdede med sig selv. Men i virkeligheden inderst inde agtig, så ville jeg jo gerne have et normalt liv. Så det var nok et mål faktisk lige der, som jeg gerne ville opnå. Altså være stoffri, ikke kriminel”

(Bilag 3, s. 37).

Cecilies fortælling argumenterer for, hvor svært det kan være for de indsatte, at udvikle sig psykisk og udnytte disse behandlinger i et fængsel, når man samtidig skal bibeholde sin hårde attitude, som igen understøtter Laursens undersøgelse. Heldigvis for Cecilie så virkede dette for hende, så hun kunne bibeholde den nødvendige hårde attitude, men samtidig arbejde med sig selv psykisk og opnå et af hendes mål om at komme ud af kriminalitet og misbruget, hvilket netop er noget af det, NADA behandlinger kan være behjælpelige med.

Til sidst er der Henrik, som ligesom Camilla ikke har deltaget mere end et par gange i NADA behandlingerne. Henrik havde, som beskrevet tidligere, svært ved at tage det seriøst, men han følte sig også overvåget af de andre, han kendte i fængslet, hvilket ifølge ham selv, muligvis har påvirket hans deltagelse og seriøsitet omkring. Dette understøtter ligeledes Laursens beskrivelse omkring vigtigheden af at bibeholde sin hårde attitude og ikke miste ansigt eller respekt overfor de, der kendte Henrik;

“Ja de andre fra gruppen. Det så de skævt til. For hvorfor skulle jeg det? Jeg skulle jo gerne ud at arbejde igen, når jeg slap fri. Og det er nemmere for dem at styre en med et misbrug, end at styre en, der pludselig kan tænke klart, tænker jeg (...) Havde de været ligeglade med mig, så havde jeg nok taget det hele lidt mere seriøst. Og så var jeg nok kommet til det punkt, jeg er i dag meget tidligere”

(Bilag 3, s. 26).

Henrik har, med hans få deltagelser, stadig oplevet, at de andre indsatte har reageret på dette, da de ikke ønsker, at han skal begynde at arbejde med sig selv. For de andre indsatte var det nødvendigt, ifølge Henrik, at han forblev den samme, så de kunne fortsætte hvor de slap, når de bliver løsladt. Man kan derfor argumentere for, at det har været rigtig svært for Henrik at arbejde med sig selv psykisk og udnytte de kognitive tilbud, fængslet har tilbudt, selvom han måske inderst inde havde et ønske om det. Som han selv beskriver det, så var han nok kommet længere i dag, hvis han havde kunne udnytte tilbuddene og taget det mere seriøst.

At der har været så stor en forskel på, hvorvidt de ansatte og de indsatte mener, at der er reaktioner på, at nogle indsatte får NADA behandlinger kan skyldes, at de ansatte ikke er til stede ved de indsatte hele tiden, så de måske ikke opfanger disse reaktioner. Man kan desuden argumentere for, at hvis alle behandlinger forgik et andet sted, som i Franks tilfælde, så ville flere af de indsatte have lettere ved at bibeholde deres hårde attitude og samtidig udnytte disse behandlinger til fulde og dermed arbejde med dem selv psykisk. Dette er især noget, Henrik kunne have gjort gavn af, da han dermed ikke ville være samme sted som de, der kendte ham, og de ville derfor ikke kunne have holdt øje med ham på samme måde.

Ud fra anden del af analysen omhandlende informanternes oplevelser med NADA, kan man overordnet konkludere, at deres generelle oplevelser med NADA har været gode. Der tales meget positivt omkring oplevelserne af NADA, dog er der stor fokus på, at det virker bedst med flere behandlinger over længere tid, samt i kombination med andre kognitive behandlinger, her er det især terapi, der bliver nævnt flere gange.

Konklusion

Dette speciale har til formål at besvare specialets problemformulering, som lyder:

Hvordan lyder de tidligere indsattes livsfortællinger om vejen til kriminalitet? Hvad er de tidligere indsattes og de ansattes oplevelse af NADA?

Ud fra specialets undersøgelse samt den eksisterende forskning fra problemfeltet, kan det konkluderes, at de tidligere indsattes livsfortællinger har som forventet været vidt forskellige, samtidig har alle informanter været præget af flere forskellige former for belastninger, som har påvirket dem i sådan en grad, at det både har haft betydning for graden af deres negative følelser og deres vej til kriminalitet. Niveauet af selvkontrol har ligeledes været meget forskellig i de tidligere indsattes livsfortællinger, hvor nogle har haft meget lav selvkontrol, og andre har haft et mere normalt niveau af selvkontrol langt hen ad vejen i deres livsfortællinger.

Robert Agnews belastningsteori kan bruges til at forstå de belastninger, de tidligere indsatte har oplevet. Ifølge teorien har disse belastninger været med til at påvirke de tidligere indsattes følelser, som i deres livsfortællinger alle fortæller om, hvordan de gennem deres vej til kriminalitet har haft negative følelser såsom vrede, frustration, angst og stress. De fortæller om, hvordan de har været bange og kede af det, og ifølge Agnew har alt dette dermed kunne have haft en betydning for deres vej til kriminalitet, da kriminalitet kan være en måde at kapere belastninger og de dertilhørende negative følelser. Det er dog vigtigt at pointere, at selvom flere af de tidligere indsattes livsfortællinger omhandler, hvordan disse belastninger har været en stor del af hele deres opvækst og vejen til kriminalitet, så er der også de tidligere indsatte Henrik og Frank, som har haft en ganske almindelig opvækst, og som først oplever en belastning længere oppe i deres teenageår.

Flere af de tidligere indsattes livsfortællinger omhandler desuden, hvordan de har handlet ud fra deres impulsivitet, og at de har haft en adfærd, der har været præget af, at de som individer har handlet kortsigtet og risikovilligt, hvilket ifølge Travis Hirschi og Michael Gottfredson er elementer, der understøtter en lav selvkontrol. Disse tidligere indsatte er Camilla, Ali, og Cecilie og det er her interessant at sætte fokus på, at de tre informanter har været overladt meget til sig selv, og at

forældrene ikke har investeret den tid i børnene, som ifølge selvkontrolteorien er nødvendig, for at undgå udviklingen af en lav selvkontrol. Modsat er der Henrik, Frank og Hakan, som alle har haft et mere normalt niveau af selvkontrol, da de hverken har handlet mere impulsivt, risikovilligt eller kortsigtet end normalt, og samtidig har de haft forældre, som alle har været meget opmærksomme på dem og deres eventuelle afvigende adfærd. Disse tre har fået konsekvenser, hvis de skulle handle afvigende.

Anden del af specialet problemformulering omhandler de ansatte og de tidligere indsattes oplevelser af NADA. Ud fra specialets undersøgelse og eksisterende forskning kan det konkluderes, at størstedelen af informanterne har gode oplevelser med NADA, og ser det som en kognitiv behandling, som kan gøre en forskel i forsøget på at finde vejen ud af kriminalitet, ved at bearbejde de belastninger, de har måtte opleve og samtidig styrke deres niveau af selvkontrol.

Flere af informanterne ligger vægt på, at NADA behandlingerne ikke kan stå alene som et redskab til vejen ud af kriminalitet, men for at man skal få den bedst mulige effekt, skal det kombineres med et andet kognitivt program. Her bliver især terapi nævnt flere gange.

To af informanterne, Camilla og Henrik, mener ikke, at NADA behandlingerne har gjort en forskel for dem, og derfor deltog de ikke mere end et par gange. Ifølge Camilla var det terapien, der gjorde en forskel for hende, og Henrik kunne ikke tage behandlingerne seriøst af forskellige årsager. Her er det vigtigt at pointere, at de to ansatte som giver disse behandlinger, ligger stor vægt på vigtigheden af, at man får behandlingerne flere gange, da det ellers kun har en kortvarig virkning. Man kan derfor argumentere for, at Camilla og Henrik ingen god oplevelse har haft med NADA, da de ikke har deltaget nok gange.

Helt overordnet kan dette speciale dermed konkludere, at både belastning og selvkontrol har haft stor betydning for de tidligere indsattes vej til kriminalitet. Dette gælder uanset, om man som individ har været udsat for belastninger og haft lav selvkontrol gennem hele vejen til kriminalitet, eller om der er opstået pludselige hændelser, som har skabt en form for belastning, der har presset et individ til at reagere på disse belastninger og dermed begå en kriminell handling. Ligeledes kan det konkluderes at både de indsatte og de ansatte generelt har positive oplevelser med NADA, hvor det har virket afslappende og hjulpet de indsatte til at finde en indre ro. Dog konkluderes det, at NADA ikke

fungerer som den eneste behandlingsform, hvis der skal ske en langsigtet effekt på de indsattes belastninger og selvkontrol og dermed deres vej ud af kriminalitet. Konklusionen er dermed, at casen omkring NADA som et kognitivtadfærdsprogram, er en god start for de indsatte i forhold til at få dem til at slappe mere af i fængslet og have lettere ved åbne op, så de på den måde er bedst muligt forberedte på et eventuelt terapiforløb.

Diskussion

I nedenstående diskussion, er det valgt at fokusere på betydningen af formen og hyppigheden af informanternes kriminelle handlinger, og hvorvidt disse kunne have været relevant at se nærmere på sammenlignet med de belastninger, de har oplevet i vejen til kriminalitet. Derudover vil niveauet af specialet analytiske generaliserbarhed diskuteres i forhold til den anvendte eksisterende empiri i problemfeltet.

Specialets første diskussionspunkt omhandler informanterne og deres kriminelle handlinger. Det kunne have været interessant at se nærmere på, hvorvidt den belastning de har oplevet gennem deres vej til kriminalitet, har haft en betydning for den form for kriminalitet, de har begået samt hyppigheden af de kriminelle handlinger. Med dette menes der, om den begåede kriminalitet har været af grovere eller mildere karakter, samt hvor ofte der er blevet begået disse kriminelle handlinger. For at kunne have analyseret på dette, skulle der under interviewene blive spurgt nærmere ind til netop dette. Man kan desuden argumentere for, at emnet kunne have skræmt nogle informanter væk, da dette muligvis ikke er et emne, alle er villige til at fortælle om. Alle informanter undtagen en kom dog selv ind på emnet, og fortalte, hvad de havde begået af kriminelle handlinger, som havde ført til en afsoning. Ud fra disse fortællinger, kan man se en kobling mellem det at have haft mange hårde belastninger og det at begå hård kriminalitet såsom mordforsøg, samt en kobling mellem mindre belastninger og det at begå mildere kriminalitet såsom salg af rusmidler. Agnew beskriver ligeledes i sin teori, at det at begå kriminalitet er en måde for individer at kapere de belastninger, de bliver udsat for. Så jo hårdere belastninger, jo mere og eventuelt hårdere kriminalitet kan man blive presset ud i at begå. Hyppigheden af de forskellige former for kriminalitet vides dog ikke.

Specialets andet diskussionspunkt omhandler den analytiske generaliserbarhed. Det vurderes, at niveauet for dette speciales analytiske generaliserbarhed er høj, da man i analysen ser flere eksempler på, at det er samme resultater, som i den anvendte eksisterende empiri fra problemfeltet. Dette gælder henholdsvis om vejen til kriminalitet og oplevelserne af NADA, herunder med fokus på de andre indsattes reaktioner på, at man deltager i disse NADA behandlinger, gælder samme resultater som i den anvendte eksisterende empiri fra problemfeltet.

I Julie Laursens undersøgelse ses der en positiv effekt på diverse kognitive adfærdsprogrammer, dog er dette ikke en særlig stor effekt, som muligvis kan forklares ved, at disse programmer ikke er kombineret med terapi, hvilket der blev lagt stor vægt på ved specialets informanter. Laursen forklarer dog, at den lille effekt muligvis kan forklares med den meget korte opfølgingsperiode, hvilket dermed kan give et forkert indblik af virkningen af de kognitive programmer. Ud fra specialets analyse ses der modsat Laursens undersøgelse en effekt ved størstedelen af informanterne, hvilket netop kan skyldes denne kombination af kognitive adfærdsprogrammer, men samtidig er det for nogle af informanterne mange år siden, at de fik NADA behandlinger, og opfølgingsperioden er derfor længere i dette speciale. Hvorvidt NADA er anderledes end de kognitive adfærdsprogrammer som Laursen har studeret, er svært at sige, men effekten af NADA og eventuelt terapi er ikke til at tage fejl af.

I Berger og Brauner speciale fra 2010, hvor de undersøger evalueringen af kognitive adfærdsprogrammer, gives der kritik heraf, da der ligeledes ikke ses en langtidseffekt på recidiv. Dog ser man en større effekt på recidiv ved middel og høj risiko kriminelle frem for effekten på recidiv ved lav risiko kriminelle. I forhold til høj risiko kriminelle kan det være relevant at se nærmere på de af specialets informanter, som har oplevet mange hårde belastninger i vejen til kriminalitet, og man kan derfor argumentere for, at de var i høj risiko for at begå kriminalitet. Informanterne havde overordnet gode oplevelser med NADA behandlingerne, og der er ingen tegn på recidiv ved disse informanter.

Ser man derimod på de informanter, som har oplevet en lavere grad af belastninger i deres vej til kriminalitet og dermed ses som værende i lav risiko for at begå kriminalitet, er der her stadig overvejende positive oplevelser med NADA, men man ser én afviger, som havde svært at løsrive sig det kriminelle miljø, hvilket har påvirket sandsynlighederne for recidiv. Man kan ud fra dette argumentere for, at der ses et mønster i forhold til en større effekt på recidiv ved middel og høj risiko kriminelle frem for effekten på recidiv ved lav risiko kriminelle.

Samtidig er de tidligere informanters opfattelse af kognitive forløb meget lig hinanden i Socialstyrelsens undersøgelse og dette speciale. Nogle fik smag for det kognitive, mens andre mente det var useriøst, og at fængslet ikke var et sted, man kunne arbejde med sig selv på det kognitive niveau, hvilket er meget lig Henrik og Camillas oplevelse af NADA behandlingerne. Ligeledes ses det i Julie Laursens undersøgelse, at selvom de indsatte har gavn af disse kognitive

adfærdsprogrammer, så kan de ikke udnytte dette i en fængselskontekst, da man i disse omgivelser må bibeholde sin hårde attitude og de kan derfor ikke udvikle sig psykisk på samme måde. At man skal bibeholde sin hårde attitude, fortæller dette speciales informanter ligeledes om. Dog understøtter specialets informanter ikke Laursens påstand om, at de ikke kan udnytte de kognitive adfærdsprogrammer i et fængsel. Specialets informanter oplever dermed behovet for at bibeholde attituden, men grundet deres ønske om, at arbejde med dem selv psykisk, kan de dermed abstrahere fra dette behov, og faktisk udnytte disse kognitive tilbud.

Ud fra ovenstående vurderes det, at niveauet af den analytiske generaliserbarhed i dette speciale er højt, da der ses flere ligheder mellem den tidligere empiri og denne undersøgelse, dog med få undvigelser i forbindelse med Laursens undersøgelse og udviklingen med kombinationen af kognitive adfærdsprogrammer, hvilket er forventeligt med undersøgelser, der bygger på den kvalitative metode herunder brugen af livsfortællinger.

Litteraturliste

Agnew, R. (2018). Pressured Into Crime: General Strain Theory. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox (red.), *Criminological Theory: Past to Present* (s. 149-149). New York: Oxford University Press.

Ahlmark, N. (2015). Forandring gennem åndedræt - Breathe SMART som en vej ud af kriminalitet og misbrug. København. Statens Institut for Folkesundhed. Hentet den 09.02.2021

Akers, R. L. (2018). A Social Learning Theory of Crime. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox (red.), *Criminological Theory: Past to Present* (s. 79-92). New York: Oxford University Press

Andersen, L. B. (2010). Forskningskriterier. I L. B. Andersen, K. M. Hansen & R. Klemmensen (red.), *Metoder i statskundskab*. (s. 97-112) København: Hans Reitzels Forlag.

Antoft, R. & Salomonsen, H. H. (2007). Det kvalitative casestudium - introduktion til en forskningsstrategi. I R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen, *Håndværk og Horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitativ metode* (s. 29-54). Syddansk Universitetsforlag.

Bengtsson, T. T. & Mølholt, A. (2020). Anonymisering i kvalitative undersøgelser. I K. L. Petersen & L. Ladefoged (red.), *Forskning med børn og unge – Etik og etiske dilemmaer* (s. 193-209). København: Hans Reitzels Forlag.

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015a). Interviewet: Samtalen som Forskningsmetode. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder - En grundbog* (s. 29-53). København: Hans Reitzels Forlag.

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015b). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: En introduktion. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder - En grundbog* (s. 13-20). København: Hans Reitzels Forlag.

Bowlby, John (1988): *En sikker base*. København: Det lille forlag 1994.

Cloward, R. A., & Ohlin, L. E. (1960). *Delinquency and opportunity: A theory of delinquency gangs*. New York: Free Press.

Cullen, F. T., Agnew, R. & Wilcox, P. (red.). (2018). About the Editors. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox (red.), *Criminological Theory: Past to Present* (s. vi). New York: Oxford University Press.

de Vaus, D. (2001). Types of Longitudinal Design. I *Research Design in Social Research*. (s. 113-130). Thousand Oaks: SAGE Publications.

Gottfredson, M. R. & Hirschi, T. (2018). A General Theory of Crime. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox (red.), *Criminological Theory: Past to Present* (s. 178-190). New York: Oxford University Press.

Hirschi, T. (2002). *Causes of Delinquency*. University of California Press.

Hoffmann, T. (2017). Professorer: Bande-uro kan bremses med åndedrætsøvelser. *Videnskab.dk*. Hentet den 11.02.2021. <https://videnskab.dk/kultur-samfund/professorer-bandeuro-kan-bremses-med-aandedraetsoevelser>

Jacobsen, M. H. (2007) Adaptiv teori - den tredje vej til viden. I R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen & S. Kristiansen (red.), *Håndværk og Horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. (s. 249-285). Syddansk Universitetsforlag

Jacobsen, M. H & Kristiansen, S. (2009) *Stigma: Om Afvigerens Sociale Identitet*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. (s. 1-41). Californien: Thousand Oaks, SAGE Publication.

Katz, J. (1988): Sneaky Thrills. I: *Seductions of crime: moral and sensual attractions in doing evil*. New York: Basic Books, s. 52-79.

Kriminalforsorgen. *Behandling*. Kriminalforsorgen.dk. Hentet den 11.03.2021. <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/behandling/>

Kriminalforsorgen. *Statistik 2019*. Kriminalforsorgen.dk. Hentet den 10.05.2021. <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/08/kriminalforsorgens-statistik-2019.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015a). Den sociale konstruktion af validitet. I *Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015b). Tematisering og design af en interviewundersøgelse. I *Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag

Laursen, J. (2016). ‘We don’t want you to think criminal thoughts’: a sociological exploration of prison-based cognitive behavioural programmes in Denmark. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.

Larsen, J. F. (2020). Talking about radicalization. *Nordic Journal of Criminology*, 21(1), 49-66.

Larsen, S. N. & Pedersen, I. K. (2011). Reliabilitet. I S. Larsen & I. Pedersen, *Sociologisk Leksikon*. København: Hans Reitzels Forlag.

Layder, D. (1998). Towards Adaptive Theory. Sociological Practice. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Lilly, J. R., Cullen, F. T., Ball, R. A. (2019). Crime in American Society - Anomie and Strain Theories. I *Criminological Theory - Context and Consequences* (s. 59-86). Californien: SAGE Publications, Inc.

Møller, Kim (2013): Rational Choice i Michael Hviid Jacobsen (red.), *Kriminologi – en introduktion* (s. 193-211). Hans Reitzels Forlag

Mørch, L. L. (2016). Alternativer til bande exit. I H. Dorf & N.R. Jensen (red.), *Studier i pædagogisk sociologi*. (s. 325-355). Aarhus. Aarhus Universitetsforlag.

NADA. Forebyggelse af kriminalitet. NADA.dk. Hentet den 16.02.2021. https://nada-danmark.dk/?page_id=2572

NADA. Kort om NADA. NADA.dk. Hentet den 16.02.2021. https://nada-danmark.dk/?page_id=791

Noaks, L. & Wincup, E. (2009). Ethical Dimensions of Qualitative Research in Criminology. I *Criminological Research: Understanding Qualitative Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Politi. EXIT: Kom ud af rocker og bandemiljøet. Politiet.dk. Hentet den 08.03.2021.
<https://politi.dk/exit-kom-ud-af-rocker-og-bandemiljoeet>

Sandberg, S. (2018). Narrativ Kriminologi - tematisk, strukturel, performativ og dialogisk analyse. I M. H. Jacobsen (red.), *Metoder i Kriminologi* (side 233-260). København: Hans Reitzels Forlag.

Sjöberg, B & Windfeldt, M. (2008). Ansøgning om akkreditering af Anger Management. København: Kriminalforsorgens Uddannelsescenter.

Socialstyrelsen (2012). *Veje ind og ud af kriminalitet - Tidligere kriminelle unges erfaringer*. Odense: Socialstyrelsen.

Sykes, G. M. & Matza, D. (1956). *Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency*. American Sociological Review Vol. 22, No. 6 (Dec., 1957), (s. 664-670): American Sociological Association

Thomsen, T. L., Bo, I.G. & Christensen A. (2016). Narrativ forskning: Tilgange og metoder. I Bo, I.G, Christensen, A. & Thomsen T.L. (2016). Narrativ forskning. Tilgange og metoder. Hans Reitzels Forlag.

Westfall, K. (2017). Fængselsbetjente skaber ro og velvære med nåle. Fængselsforbundet.dk. Hentet den 18.02.2021
<https://faengselsforbundet.dk/fagbladet-net/faengselsbetjente-skaber-ro-og-velvaere-med-naale/>

Åkerström, M., & Wästerfors, D. (2018). Kvalitative interviews - Praktiske råd og analytiske muligheder. I M. H. Jacobsen (red.), *Metoder i Kriminologien* (s. 141-171). København: Hans Reitzels Forlag.